id. ENTZ GÉ
1842—1919
egyetemi tanár
ajándéka.

NEMZETI NŐNEVELÉS

KIADJA

AZ ERZSÉBET-NŐISKOLA TANÁRI TESTÜLETE.

SZERKESZTI

SEBESTYÉNNÉ STETINA ILONA.

XXV. ÉVFOLYAM. 1904. V. FÜZET.

Május.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

TARTALOM.

		Lap
I.	Jókai Mór	181
II.	A népoktatási törvény reviziója. Sebestyénné Stetina Ilona	182—184
III.	A háztartási népiskolák. Koncsek Lajos	185—190
IV.	Marsits Rozina. Szigethy Karolina	191—195
V.	Odor Emilia. Dr. Schmidt Mariska	196—202
VI.	Magyar tanítónők Spanyol földön. Gerzsó Rózsa	203—212
VII.	Magyar stilusú rajzminták. Szerémi Alajos	213—218
VIII.	**Nönevelési szemle.** Zirzen Janka 80-ik születésnapja. — Csengery Antalné halála. — Uj állami népiskolák. — A magyarországi nőegyletek szövetsége. — A művészet és művelődés. — A VI. Egyet. tanítógyülés. — A tanító- és tanítónőképző intézeti tan-szünidei tanfolyama. — Fürdői kedvezmények. — A művészi nevelés érdekében. — A M. D. E. győri köre	219—225
IX.	**Irodalom.** A Filozofiai Irók Tára uj füzetei. — Dr. Tedeschi Borbála: Az északi fok. — Kafka Margit versei. — Beküldött könyvek	226—228

☞ *Tisztelettel kérjük folyóiratunk t. előfizetőit s* ***az iskolákat és egyesületeket,*** *melyek folyóiratunkat járatják, hogy az előfizetési pénzeket* ***egyenesen kiadóhivatalunkba (István-út, Erzsébet Nőiskola)*** *szíveskedjenek küldeni. A közvetve beküldés által az úgy is csekély előfizetési díj jelentékenyen megkevesbedik. Reklamációkat* ***díjtalanul*** *csak a füzet megjelenését követő hónapban teljesítünk. A folyóirat régi évfolyamai tetemesen leszállított áron kaphatók a kiadóhivatalban.*

A *„Nemzeti Nőnevelés“* megjelen (az iskolai nagy szünet idejét kivéve) havonként három nyomott ívnyi terjedelemben.

Előfizetési díj: egész évre 4 kor.

Csak egész évre nyitunk előfizetést; de az előfizetési összeg két részletben való lefizetését is elfogadjuk.

Az előfizetési pénzek a *„Nemzeti Nőnevelés“* címe alatt a VI. ker. állami polg. iskolai tanítónőképző intézetbe (István-út); a folyóirat szellemi részét illető közlemények Sebestyénné Stetina Ilona szerkesztőhöz (VI. ker. Bulyovszky-utca 28. sz.) küldendők.

egyetem
ajánl

NEMZETI NŐNEVELÉS.

XXV. ÉVFOLYAM. 1904. MÁJUS. V. FÜZET.

JÓKAI MÓR.

(1825—1904.)

A prózában daloló költő királyt elkisértük utolsó útjára. Megsirattuk. Eltemettük. De a koporsójára hulló rögök dübörgése között is éreztük, hogy nem vesztettük őt el; könnyeink hullatása mellett is hálát adtunk a gondviselésnek, hogy őt örökre nekünk adta!

Szellemének műveiben élő, isteni szikrája az idők végéig tanítani fog bennünket minden szépnek és jónak, mindenek fölött az édes magyar hazának lelkes szeretetére. És ha megtanítjuk az ifjuságot szeretni az ő eszményi alakjait: segítni fog nekünk tanítóknak a nemzetnevelés nagy munkájában.

Segítni fog a nemzetnevelés nagy munkájában; mert a nemzet mindenkor a hozzá hasonló nagyok hatása alatt emelkedik erejének tudatára, belőlük merít vigasztalást, reményt, lelkesedést. Szeressük azért, dicsőítsük és áldjuk emlékezetét!

A NÉPOKTATÁSI TÖRVÉNY REVIZIÓJA.

Amit a népoktatásügy nemzeti irányban való erőteljesebb fejlődése érdekében óhajtva vártunk, amit szakemberek és politikusok meggyőző erővel sürgettek: a népoktatási törvény revíziója, ujjáalkotása ime ténnyé válik. Berzeviczy Albert, kultuszminiszterünk, ki már az 1896-iki egyetemes tanítógyűlés alkalmával nemzeti ügynek jelentette ki a népoktatásügyet,* f. évi május 16-án közrebocsátotta annak a törvényjavaslatnak előadói tervezetét, melyet az országgyűlésen még a jelen ülésszak tartama alatt beterjeszteni és törvénnyé emeltetni szándékozik.

A napilapokban egész terjedelmében közzétett és osztatlan örömmel fogadott eme tervezet 5 fejezetben összesen 80 szakaszban az 1868-iki 38. népoktatási törvénynek, továbbá a magyar nyelv tanításáról szoló 1879-iki XVIII-ik, a községi és felekezeti tanítók és tanítónők fizetésének rendezéséről szóló 1893: XXVI. t.-cikkek módosítását, kiegészítését célozza.

A javaslat első fejezete (1—10. §.) nagy erővel sürgeti a tankötelezettség végrehajtását. Az ismétlő-iskolai mulasztásokat (12—15. év) szigoruan bünteti, a magántanulók nyilvános vizsgáztatását követeli s a növendék hiányos készültsége esetére az iskolakötelezettséget egy évi időtartamra meghosszabbítja. Különösen fontos ez utóbbi két követelmény a leánytanulókra nézve, kiket a szülők és gyámok hanyagsága és mulasztása e tekintetben legnagyobb mértékben sujtott.

A második fejezetben az elemi iskola két tagozatának a

* L. erre nézve «Nemzeti állam és népoktatás» címen tartott beszédét az E. T. Gy. Naplójában.

mindennapi és az ismétlő iskolának szerves kapcsolatát biztosítja a törvényjavaslat (11—34. §.). Fontos itt, hogy az elemi hat osztályt elvégzett tanulókat a nem állami iskolákban is el kell a magyar nyelv ismeretében odáig juttatni a tanítóknak, «hogy gondolataikat magyarul tisztán és szabatosan ki tudják fejezni, továbbá, hogy tudjanak magyarul folyékonyan olvasni, helyesen írni és számolni.» Az ismétlő iskolák gyakorlati irányúvá tétele (ipari és gazdasági tanfolyamú ismétlő iskolák) új életet és jelentőséget fog adni az iskoláknak és különösen a nép leányainak munkára nevelésében hatása kiszámíthatatlan hasznosságú leend.

A javaslat III. fejezete a községi és felekezeti tanítók és tanítónők fizetésének rendezését foglalja magában (35—48. §.) A tanítók és tanítónők fizetésében különbséget nem tesz, a minimumot 800 koronában állapítja meg, de bizonyos feltételek mellett, állami segítséggel 1000 koronára való kiegészítését és a 600 koronáig terjedő 100 koronás ötödéves pótlékot is biztosítja bármely elemi iskola tanítójának. A tanítókat fegyelmi eljárással sujtja, ha a magyar nyelv tanítását kellő buzgalommal és sikerrel nem tanítja, ha tiltott tankönyvet használ, ha államellenes irányt követ és ha kivándorlási ügyekkel foglalkozik. A magyar nyelv jogának és az állam tekintélyének megvédésére a fentebbi szakaszoknak fontosságát alig lehet kellő mértékben hangsulyoznunk.

Legjelentősebb azonban a javaslat IV. fejezete, mely a 49—76. §-ban a tanítóképzést és képesítést rendezi. A tanítóképzésre nagyhatású lesz a javaslat azon intézkedése, mely a tanítóképző tanárok képzettségének színvonalát emeli. Ezentúl csak megfelelő magasabb tanári képesítéssel bíró egyén lehet képző-intézeti tanár, vagy tanítónő. A másik országos fontosságú követelménye e fejezetnek az *állami tanítóképesítés*. «Bármilyen jellegű elemi iskolai tanító (tanítónő) csak az lehet, *ki a tanítóképesítő szakvizsgálatot az állami vizsgáló-bizottság előtt letette.*» Ime itt szerez érvényt a magyar nyelv sikeres tanítására vonatkozó rendeletének a magyar állam. Tanítói oklevelet ezentúl bizonyára csak az fog kapni, *ki a magyar nyelvet oktató képességgel* bírja. A tisztviselők minősítéséről szóló törvényre való tekintetből

nem csekély fontosságú a fejezet utolsó szakasza, mely szerint a tanítói szakvizsgálat alapján nyert oklevél az érettségi bizonyítvánnyal egy értékűnek vétetik.

Az V. fejezete a javaslatnak (77—80. §.), az állami tanfelügyelet kiegészítéséről szól; eszerint a miniszter ott, ahol szükségét látja, a királyi tanfelügyelők mellé iskolafelügyelőket nevezhet ki, kik megfelelő napidíjak mellett a tanfelügyelőktől nyert utasítás szerint az iskolák látogatását végzik s erről a tanfelügyelöknek jelentést tesznek. Ezen szakfelügyelők alkalmazása kétségkívül nagy hatással lesz az iskolákra az ellenőrzés és haladás tekintetében.

Ime, ez rövid vonásokban a nemzeti és művelődési szempontból egyaránt nagy jelentőségű javaslat foglalatja. Üdvözöljük a közoktatási minisztert nagy elhatározásáért és azért a körültekintő gondosságért, mellyel a törvényjavaslatot a magyarság javának megfelelőleg, de mégis úgy alkotta meg, hogy semmi érdeket sem sértve, a javaslat törvénnyé válását lehetővé tette. Mert bizunk törvényhozásunk bölcsességében és hazafiságában: *törvény lesz e javaslatból bizonyára!* És ha törvény lesz, amiért minden magyar ember buzgón imádkozik, ez lesz magyarságunk és nemzeti megerősödésünk legszilárdabb biztosítéka, ez lesz törvényhozó testületünk hazafiságának legteljesebb bizonyítéka és Berzeviczy eszméinek a «nemzeti államról» ez lesz legfényesebb diadala.

Budapest. *Sebestyénné Stetina Ilona.*

A HÁZTARTÁSI NÉPISKOLÁK.*

(Első közlemény.)

Eszem ágában sincs személyi kultuszt űzni, de azt bárki előtt és mindenkor vallom és szívesen hirdetem, hogy dr. Bárczy István székesfővárosi tanügyi tanácsosnak az az intézkedése, mellyel a háztartási népiskolákat a székesfőváros egyes helyein életbe léptette s azok fejlesztése érdekében a legmesszebb menő áldozatok kieszközlésére is hajlandó, a leánynevelés terén mindenesetre nagy és igen fontos jelentőségű vállalkozás, mivel azzal egyszerre két dolgot igyekszik dülőre segíteni: a *leányok ismétlő oktatásának* hosszú időkön át megfeneklett kérdését s ezzel kapcsolatosan a *háztartási teendőkben való jártasságnak* cél- és okszerű elsajátítását.

Alig hiszem, hogy a leányok ismétlő oktatásának kötelező voltát ennél nyomatékosabban hangsúlyozni, s azt szerencsésebben és eredményesebben felújítani bárkinek is sikerülhetett volna. S e kötelezettség felújítására most már annál égetőbb szükség volt, mivel az 1868. évi XXXVIII. tc. 1. §-ának abbeli rendelkezését, hogy «minden gyermek (tehát a leányok is!) 12-ik évétől 15-ik élet-évének befejezéséig az ismétlő iskolába tartozik járni», épen az ilyen korú leánygyermekekkel biró szülők respektálták legkevésbbé, amennyiben a székesfővárosi iskolaszéknek az ismétlő leányiskolákba való beiratkozásra vonatkozó, évről-évre megújított, s falragaszokon is hirdetett felszólítása mindezideig teljesen

* A fővárosi háztartási iskoláknál szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján készült ismertetést ajánljuk a szakkörök figyelmébe. *Szerk.*

eredménytelen maradt. Az iskolai hatóságoknak e méltán megróható közönnyel szemben tanúsított engedékenységét semmi sem magyarázza. Mert, ha törvény van, mely egyaránt kötelezi úgy a fiú-, mint a leánygyermekeket az ismétlő-iskola látogatására, s ha a fiúk (iparos tanoncok) részére e célból rendszeresített iskolák állanak fenn: mi címen, mi jogon kerülhetik el ugyanezt a kötelezettséget azok a leányok, akik az elemi iskola több-kevesebb osztályának befejeztével 15-ik életévöket még nem érték el?

Budapesten ezer és ezerre rúg az olyan leányok száma, akik az ismétlő iskolai kötelezettséget elkerülik, s a leghézagosabb elemi ismeretekkel lépnek ki a fővárosi élet nagy forgatagába.

A székesfőváros érdemes kir. tanfelügyelője évről-évre több ezerre menő iskolakerülő tankötelest mutat ki évi jelentéseiben (legutóbbi jelentése szerint is 3060-nal szaporodott a tavalyi létszámhoz képest ezek száma) s csöppet sem kell hosszan töprenkedni a fölött, mert hisz könnyen kitalálható, hogy a hivatalos jelentésekben feltüntetett ezen iskolakerülők legisleginkább ama 12—15 éves korban levő leányok közül kerülhetnek ki, akiket az elemi iskola 4—5—6, sok esetben csupán 3—2, sőt 1 osztályát elvégezvén, részint házi teendők teljesítésére otthon tartanak, részint pedig egyes műhelyekben vagy iparvállalatoknál mint tanuló leányokat vagy mint segédmunkásokat foglalkoztatnak, akik sokszor már igen éretlen, zsenge korban nélkülözik az iskolai nevelésoktatás áldásait.

Csak bizonyító példaként említem fel, hogy a főváros II. kerületében, amelynek háztartási népiskoláját 1902 december hava óta vezetem, a most folyó tanév elejétől máig 210 olyan leányra akadtam, akik az elemi iskolát korán elhagyván, ismétlő iskolai oktatásban nem részesültek, s akiket némi megoktatás és felvilágosítás után háztartási népiskolánk rendes látogatására kötelezném sikerült. Megjegyzem, hogy az említett 210 leánynak csaknem 90%-a 11—14 éves korban levő, testileg és szellemileg egyaránt fejletlen gyermek, akikre nézve tehát a rendszeres ismétlő oktatás valóságos áldás. Ámde ez eléggé tekintélyes számot könnyű szerrel még emelnem is lehetne, mert biztos adataim van-

nak arra nézve, hogy kerületünkben ezeken kívül még legalább is 100 olyan leány van, akik ismétlő oktatás híján szükölködnek. Nos, ha a fővárosnak ebben az egyetlen, s nem is a legnagyobb kerületében 300—350-re rúg az ismétlő iskolai oktatásra kötelezhető leányok száma, elképzelhető: mennyi lehet azok összes száma a székesfőváros egész területén!

Minthogy ez a sajnálatos jelenség csaknem egészen háttérbe szorítja a leánynevelés egyik igen fontos ágának a kérdését, amennyiben könnyelmű módon kijátssza egy érvényben levő törvénynek erre vonatkozó határozott rendelkezéseit: *hatósági intézkedések utján első sorban arra kell törekedni, hogy ennek a törvénynek végre valahára már érvény szereztessék, s a leányok ismétlő oktatása is a székesfőváros egész területén kötelezővé tétessék.*

A családi élet boldogsága és nagy fontosságú társadalmi okok teszik szükségessé és kívánatossá, hogy leányaink minél több elemi ismerettel és minél alaposabb tudással kerüljenek ki az életbe. A szegény ember családi életében a nő, az anya az egyedüli világító csillag; egyedül az ő nemesen és nemesre szoktatott szivének melege hathatja át a szűkös körülmények között tengődő családnak sokszor hideg és rideg légkörét; az ő jól nevelt nőisége, okossága és szelidsége feledtetheti legkönnyebben a családra háramló bajokat és csapásokat; s a családapa életfentartó küzdelmei közepett csakis az ő kellőfokú tudása, helyes gazdálkodási érzéke vezetheti gyermekeit a megelégedés útjaira, a szerény, de biztos jóllét boldogító ösvényére.

Ámde a leányoknak az ismétlő iskola látogatására való kötelezése nemcsak a családi élet szempontjából szükséges; fölöttébb fontos és szükséges az különösen azokra a leányokra nézve is, kik szülőiknek szűkös anyagi helyzete miatt a családi körtől korán elvonatván, napestig mint varrólányok, cselédek, mint gyári vagy nyomdai alkalmazottak avagy bármely más iparvállalatnál, mint segédmunkások foglalkoznak. Mert, ha kívánatos, hogy a férfiipari pályára készülő tanoncok jövendő boldogulásuk céljéből minél több alapismeret birtokába, s az intelligenciának bizonyos emelkedettebb fokára jussanak, akkor még kívánatosabb, hogy a női ipari pályákon foglal-

kozó nők (varrónők, szabónők, virágkészítők, divatárusnők, nyomdai és gyári alkalmazottak, valamint a cselédek is) rendszeres ismétlő oktatásban részesüljenek és pedig nemcsak az előzőleg és a legtöbb esetben nagyon is hiányosan tanultak ismétlése végett, de különösen a háztartási ismeretek- és teendőkben való ügyesség és otthonosságnak kellő mértékben való elsajátítása céljából. Mert ezek a nők bármily ügyesek és hasznavehetők legyenek is és bármenynyire rúgjon is heti keresményök a jelzett ipari pályákon, nőiességökből nem vetkőzhetnek ki annyira, hogy rendes napi foglalkozásukon kívül ne maradna még oly kötelességök is, melyet részint mint hitvestársak, részint mint anyák otthon, a családi körben kötelesek teljesíteni.

Nagyon is okos és bölcs tehát az a gondoskodás, mely épen az ipari pályákon foglalkozó leányoknak kiván módot és alkalmat nyujtani, hogy egyrészt elemi tudásukat és ismereteiket bővítsék, másrészt a legszükségesebb házi teendőkben (varrás, szabás, foltozás, főzés, mosás, vasalás stb.) való jártasságot elsajátítsák. Mert hol tanulja meg mindezeket a családi körétől elvont serdülő leány, ha nem az erre a célra szolgáló, s immár a háztartásnak is szolgálatában álló ismétlő iskolában?

Ámde mit tapasztalunk ezzel szemben? Sajnos, bizony a legnagyobb közönyt, sőt sok esetben a legmerevebb ellentállást is az ipari vállalatok főnökei s a munkaadók részéről! Ahelyett, hogy örömteljes hozsannával fogadnák a hatóságnak a feminizmus kérdésének helyesebb és sikeresebb megoldására irányuló nemes törekvését, s nagymértékű anyagi áldozatait, a legridegebb ellenszegülést tanusítják azzal szemben. Már az e téren való rövid működésem alatt is sokkalta több fáradságot fejtettem ki, mint bárki is elképzelhetné, hogy okos szóval, higgadt rábeszéléssel megnyerjem ez ügynek azokat a makacskodó munkaadókat, akiknek tanulóleányait háztartási népiskolánk rendes látogatására rávenni igyekeztem. S bár a türelmem fonala sohasem szakadt meg az ily találkozások alkalmával hangoztatott s képtelennél képtelenebb okadatolások hallatára, azzal — sajnos — mégsem dicsekedhetem, hogy szavamnak, rábeszélésemnek min-

den esetben meglett volna a kivánt foganatja. «Minek a varrónőnek a főzés?» «Miért járjon az olyan leány iskolába, aki már 4—5 elemi osztályt végzett?» «Az életben nem azt kérdezik a szabónőtől: tud-e írni, olvasni és számolni, hanem, hogy tud-e jól varrni és szabni?» — «Jól tudjuk már, micsoda kézimunkát tanítanak az iskolában, hát még milyen lehet az a főzés!» — Ilyen és ezekhez hasonló, éretlen és kicsinylő megjegyzésekkel válaszoltak egyes munkaadók, amidőn tanuló leányaik ismétlő oktatása érdekében őket magamhoz kérettem, sőt volt és van olyan *ipartestület* is, amely határozottan kijelentette, hogy a tanuló leányok ismétlő iskolába járni nem kötelesek, mert az — «bolondság».

Hogyha intéző fórum volnék, megvonnám az iparűzés engedélyét az oly munkaadóktól és statáriálisan feloszlatnám az oly ipartestületeket, akik és amelyek a tanonctartással járó legprimitivebb kötelességeiknek sincsenek a tudatában, akiknek tehát fogalmuk sincs az 1884. évi ipartörvény szigorú (?) rendelkezéséről, amely 157-ik §-ában világosan kimondja, hogy: «40 koronától 400 koronáig terjedhető birsággal elmarasztalandó az, aki .... a segédszemélyzet iskolai oktatására vonatkozó kötelességeit nem teljesíti». Avagy csak azért volnának a törvények, hogy épen csak papiroson legyenek meg? Ezt a mi alkotmányos hazánkban — azt hiszem — senki sem merné hinni és hirdetni! Tény azonban, hogy e tekintetben *a legerélyesebb hatósági beavatkozásnak kell mielébb érvényesülnie, hogy a leányok ismétlő oktatásának égetően fontos kérdése végre már az egész vonalon,* s a fennálló törvények rendelkezéséhez képest *rendeztessék, s ne lássék továbbra is közönynek, vagy jámbor tudatlanságnak a munkaadóknak, s ipartestületeknek ez irányban mutatkozó határozott rosszakarata!*

Az első és főteendő e tekintetben a háztartásban foglalkozó, valamint a különféle ipari pályákon alkalmazott tanköteles leányoknak sürgős számbavétele, s e célból egy *nyilvántartó-irodának* mielőbb leendő felállítása. Mert bár csöppet sem lehet kételkedni a hasonló iskolák vezetésével megbizott igazgatótársaim

ügyszeretetében s buzgóságában, annyi fáradság, s utánjárás azonban egyiköktől sem követelhető meg, hogy — miként — privát lelkesedésből én megcselekedtem — 150 — vagy ennél is több tanköteles leányt kutassanak fel, s tereljenek össze az ismétlő iskola látogatására.

Hogy az ez irányban kifejtett törekvéseim nem maradtak eredménytelenek, ebben — készséggel elismerem — nagy érdeme van úgy a ker. előljáróságnak, mint amely az igazolatlan mulasztásokkal szemben a törvényben biztosított megtorló eljárást minden esetben és következetesen alkalmazta; — nemkülönben a székesfőváros királyi tanfelügyelőségének, mely a fölmentésért hozzá forduló szülőket az igazgatói vélemény meghallgatása után kérelmükkel csaknem valamennyi esetben elutasította. A *II. kerületi iskola-utcai* háztartási népiskola ezek folytán létszám tekintetében ez idő szerint a legnépesebb és leglátogatottabb a székesfőváros összes enemű iskolái között. Beírt növendékeinek száma szeptember hó 9-ike óta máig 214-re emelkedett (az 1902—3 tanévben az összes létszám csak 39 volt), akik közül évközben különböző okokból 26 kimaradván, a megmaradt 188 növendék közül 59 az előkészítő, 43 az I. a), 44 az I. b) és 42 a II. osztályban foglal helyet s nyer rendszeres oktatást.

E növendékek előképzettségének bemutatására csupán az előkészítő osztály értelmi fokának a képét iktatom ide, ami egymagában is elegendő annak igazolására, hogy a leányok ismétlő oktatására múlhatatlanul szükség van. Az előkészítő osztály 59 növendéke közül ugyanis

5	elemi	osztályt	végzett (elégtelenül)	3
4	»	»	»	31
3	»	»	»	13
2	»	»	»	9
1	»	»	»	3

növendék. Ennek az osztálynak körülbelül a fele tehát a tudásnak oly alacsony fokán van, hogy azzal számottevő eredményt elérni valósággal a mesterségek mestersége lesz. — Az I. osztályokban olyan

növendékek foglalnak helyet, akik az elemi iskola IV. osztályát jó, az ötödik osztályt közepes sikerrel, s esetleg a VI. osztályt elégtelenül végezték; míg a II. osztályba olyanokat soroztunk, a kik egyrészt háztartási népiskolánk I. osztályát már tavaly sikerrel elvégezték, másrészt az elemi isk. V. vagy VI. osztályából, esetleg a polg. isk. I.—II. osztályából kielégítő bizonyítványt mutattak fel. Ámde ez utóbbiak között is számosan vannak, akikre nagyon is rájok fér, hogy az elemi iskolának legelemibb ismereteiben minél inkább gyakoroltassanak, mert az olvasásban igen gyengék és bizonytalanok, a helyesírás dolgában fölöttébb ingadozók, számtani tudásuk pedig oly gyarló, s annyira elégtelen, hogy azzal még a legszűkebb, s legszegényesebb háztartás keretében sem boldogulhatnának. A tanítási időt, különös tekintettel a különböző műhelyekben dolgozó leányok elfoglaltságára, úgy osztottuk be iskolánkban, hogy a munkaadók a leányok iskolába küldésével csak igen kis mértékben legyenek megrövidítve (?) A gyakorlati háztartás, valamint a kézimunka óráit tehát hétköznapokon d. e. $^1/_2$11—$^1/_2$2 óra között tartjuk meg, amely időközbe beleesik a műhelyek déli 1—1$^1/_2$ órai pihenő ideje; az elméleti tanítás pedig vasárnaponként d. e. 8—12 óra között folyik, a mikor ipari téren a munka amúgy is szünetel. Azt hiszem, a tanítási időnek ilyetén beosztása talán a legszerencsésebb, miért is a jelölt szempontra a többi háztartási népiskoláknál is figyelemmel kellene lenni.

Budapest. *Koncsek Lajos.*

(Folytatjuk.)

MARSITS ROZINA.

A temesvári felsőbb leányiskolának május hó 8-án kedves szép ünnepe volt. Ekkor nyujtotta át dr. Molnár Viktor főispán Marsits Rozinának, a temesvári felsőbb leányiskola igazgatójának a koronás arany érdemkeresztet, mellyel Király Ő Felsége Marsits Rózinát eredményes tanítónői munkásságának 25-ik évfordulója alkalmából kitüntette.

Az ünnepélyen nagyszámú és előkelő közönség volt jelen, hogy kifejezze szeretetét és tiszteletét a kitüntetett iránt. S az ünnepen elhangzott beszédek fényes bizonyítékát adták annak, hogy a királyi kitüntetés valódi érdemeket jutalmazott.

Az intézeti növendékek üdvözlő dalának elhangzása után dr. Molnár Viktor főispán üdvözölte a város közönsége nevében is a kitüntetett igazgatónőt, s kiemelte, hogy az ünnepelt «átérezve nemes hivatását és magát azzal teljesen azonosítva, szivének egész melegségével, agyának minden gondolatával, magas készültségének összes segédeszközeivel szolgálta a nőnevelés ügyét.» Kiemelte a szónok, hogy «az évek hosszú során át folytatott céltudatos és odaadó működés eredménye a kiváló hírnévnek örvendő felsőbb leányiskolában s az innen kikerült százakra menő nemzeti szellemben nevelt, mivelt magyar nők seregében látható; kiemelte továbbá, hogy ez eredményes és lekes munkáért nemcsak a tanítványok nagy serege fordul hálával a szeretett igazgatónő felé, hanem Temesvár város mivelt közönsége is, mely a kultura érdekeit szivén viselve tudja, hogy mily igaz érdemei vannak az igazgatónőnek a nőnevelés és ez által a temesvári kultura fejlesztése terén».

A tanári kar nevében *Benedek Albert*, az intézeti növendékek nevében *Vértes Margit*, a bennlakók nevében *Baksa Teréz* beszélt, mindegyik a legőszintébb örömnek és szeretetnek adva kifejezést a kitüntetés nem mindennapi alkalmából.

Marsits Rozina mindenik beszédre nyomban válaszolt. Az érdemkereszt átnyujtásakor dr. Molnár Viktornak válaszolva, alattvalói hódolattal fogadja a kitüntetést, melyből látja, hogy a munka érdeme akkor is eljut a trón elé, ha gyönge nő végzi is azt. «A női munka kitüntetését látom benne» — így szólt — «elismerését annak, hogy a nő feladata a ház határán túl is érvényesül abban, hogy nemzeti kulturánkat terjeszti». A kitüntetést, mint a munka és eszmény kitüntetését, melynek szolgálatában áll, hódolattal fogadja és köszöni mind azoknak, kik a munkában segítségére voltak és azoknak, kik szerény érdemeit a trón elé vitték.

Ép ily szerényen az érdemet magáról elhárítva felelt a tanári testület üdvözlésére is, megosztva a testülettel az elismerés dicsőségét és megköszönve a testületnek a közös munkában való lelkes, testvéries osztozkodást, melynek eredménye a díszes épületben álló, virágzó iskola. Együtt küzdöttek kitűzött céljuk elérésére, jó magyar honleányok nevelésére törekedvén; a siker és a dicsőség e közös lelkes munka eredménye, melyet a tanári testületnek hálával és szeretettel köszön meg.

Megható volt, midőn az intézeti növendékeknek felelve így szólt: Jól esik szívemnek, hogy együtt örvendenek én velem. A maguk öröme az enyémnek különös bájt kölcsönöz, mert abban találom azt a szeretet, mely bennünket egymással összeköt. Őrizzék meg a szeretetet a jövő életre is. Tanulják meg a mai napból, hogy a munka és kötelességtudás öröme a legigazibb öröm. Tanulják meg, hogy kötelességüket mindenkor teljesítsék, hogy majdan nyugodtan elmondhassák: «Uram Istenem megtettem, ami tőlem telhetett és hálát adok neked azért, hogy kedvet adtál a munkára». A munka és kötelességtudás volt egész életemnek irányítója. Áldja meg az uristen azt, ki engem erre tanított. (Szavai ekkor zokogásba fúltak és sírva ölelte meg édes anyját.)

A szép ünnepet a Himnusz éneklésével fejezte be a növendékek énekkara s azután a város előkelőiből álló vendégsereg elhalmozta az igazgatónőt szeretetének és jó kívánságainak özönével. Mindenki örvendett, hogy ma már a férfiakkal versenyt dolgozó, lelkes, odaadó, áldásos munkát végző nők érdemei is megfelelő jutalomban részesülnek, hogy a nemesen teljesített kötelesség, a lelkesen végzett munka elismerése jeléül, a nők is mellükre tűzhetik az érdemnek jegyét. És mindenki érezte, hogy ez a királyi kitüntetés buzdításul fog szolgálni a jövőben végzendő értékes munkálkodásra, mert a kitüntetett munkájában még delelőn áll, s a több, mint két évtizedes fáradozás, mert a pálya igaz szeretete volt az alapja, nem fárasztotta még ki az ünnepeltet. Pedig mennyi figyelmet, odaadást, gondot s az énről való lemondást követelt az általa végzett munka!

Még egészen fiatal tanítónő, midőn első állomására, a hátszegi «*Erzsébet*» iskolához kerül vezető tanítónőnek, de már a következő évben az aradi városi iskolának lesz tanítónője s második évi működésében már megbízott igazgatónője. Midőn az iskolát az állam átveszi s felső leányiskolává fejleszti, őt állítják annak élére, mint igazgató-tanítónőt. De csak rövid ideig marad ezen állásában, képességét, értékét felismerik, nehezebb, de szebb hivatást szánnak neki s a temesvári állami felsőbb leányiskolával kapcsolatos nevelőintézet (internátus) igazgatónőjévé nevezik ki. Hivatása nemcsak tanítani, de nevelni is. Nevelni a délvidéki idegen ajkú, idegen szívű leánykákat, magyar nyelvet beszélő, magyarságért rajongó lelkes honleányokká. S ő ezen magasztos hivatását méltó lelkességgel, sikeresen tölti be.

A temesvári felsőbb leányiskola működése azonban nem volt eredményében megfelelő, emelkedése szárnyaszegett volt, az évről-évre ismétlődő igazgatói válság miatt, de segítenek a bajon, midőn a tanügyi kormány egy merésznek látszó, de igazán szerencsés elhatározásával az egész intézmény: iskola és internátus, élére Marsits Rozinát állítja.

A felszabadult iskola rohamosan haladt előre, fejlődését csak a szűk, magáncélra épült, bérelt helyiség akadályozta. Ma

már ezen is segítve van; saját új, fényes palotájába költözött az iskola és a tágas, barátságos, világos szép épületben mindenről derű, mosoly, szín, fény, rend és csin sugárzik, hirdetve a közoktatási kormány áldozatkészségét s Marsits Rozina szakértelmét és ügyszeretetét.

A felsőbb leányiskolák szervezete szerint a felsőbb osztályokban csak középiskolai tanárok taníthatnak s így a felsőbb leányiskoláknál tanítónők s tanárok működnek együtt; ezen vegyes testületnek vezetése nem épen könnyű feladat, különösen nem könnyű a nőnek, hogy elismertesse elsőségét, de ne sértse a férfiak önérzetét: Marsits ügyesen alkalmazkodik a nehéz helyzethez s tanárai ragaszkodó szeretettel veszik körül.

Mint internátusi igazgatónő nemcsak a gondjaira bizott növendékeket, de a bennlakó nevelő-tanítónőket is valódi, szeretetteljes anyai gondozásban részesíti. Iskolájában nagy gondot fordít a vallás-erkölcsös nevelésre, a női lélek életadó erősségének: a hitnek a gyermek szívében való ápolására, de ép úgy gondozza a magyaros, hazafias nemzeti irányú oktatást is, nem különben a békés meleg emberbaráti szeretetet is.

Mint tanár is a legkiválóbbak közé tartozik, kellemes behizelgő hangjával, választékos előadásával megnyeri tanítványai szívét, lelkét a tanulásnak. Jelentékeny munkásságot fejt ki az irodalom terén is, írt szépirodalmi dolgozatokat, ifjúságiratokat, tanügyi értekezéseket, de legörömestebb foglalkozik pszichológiai kérdésekkel: a gyermek lelki világával. Ily irányú felolvasásokat tartott Budapesten, Aradon, Temesvárt, Lugoson. Buzgó munkása a «Nemzeti Szövetség» által rendezni szokott népies előadásoknak is, ahol rajongó szeretettel fogadják, áhítattal hallgatják «a kedves, jó nagyságát, aki oly szépen tud mesélni, hogy éjfélig is elhallgatnák.»

Irt kitünő tankönyvet is: «Háztartástant a felsőbb leányiskolák» számára; míg: «A XX. század asszonya» című munkája érdekes szociológiai tanulmány. Mindenütt a széleskörű ismeret, éles megfigyelés s a biztos itélet jellemző sajátsága.

Temesvár társas életében iskolája érdekében élénk részt

vesz, barátságosan érintkezvén a vezető férfiak és nőkkel egyaránt, szalonjában megfordul a városnak és vidékének színejava — a legmagyarabb társaság.

Kedvelt munkálkodási tere a «Cselédvédő Egylet», melynek igazgatója.

Iskolája növendékei között «Jótékonysági Egyesületet» létesített, mely a leánykák által összehordott adományokból a téli hónapokban naponként 100—120 iskolásgyermeknek nyújt izletes tápláló ebédet, mit az iskola volt növendékei készítenek az igazgató édes anyja, a tiszteletreméltó «jó Marsits néni» vezetése alatt.

Ezért a lelkes társadalmi tevékenységeért szereti Marsits Rozinát Temesvár közönsége, ezért vettek oly osztatlan örömmel részt ünneplésében, ezért kivánják oly őszinte lelkesedéssel, hogy városuk és a magyar nőnevelés javára Marsits Rozina törhetetlen erőben még igen-igen soká munkálkodjék. Mondanunk sem kell, hogy a temesváriak eme jókivánságában őszinte szívvel osztozunk.

Budapest. *Szigethy Karolina.*

ODOR EMILIA.

Nagyon szép ünnepe volt március 26-án a hatodik kerületi állami felsőbb leányiskolának. Ahova csak a szem tévedt, mindenütt ragyogó arc, mosolygó tekintet, meghatott lelkesedés sugárzott.

Hogyne ragyogott, mosolygott volna minden! Hiszen egy kedves jó magyar tanítónőt, Odor Emiliát ünnepelték, az ő tanítói munkásságának a huszonötödik évfordulójára sereglettek össze régi növendékei, kikhez készségesen csatlakoztak az ujak és a jó barátok, a tisztelők is.

E jubileum a szó szoros értelmében a szeretet és az öröm ünnepe volt. A szeretet ünnepe volt, mert mély, tartós, hálás szeretet sugalta; örömünnep volt, mert az ünnepeltet életének a delén, munkabirásának a tetőpontján érte, mert a növendékeket fiatalos lelkesedés hatotta át, mert e fiatalos lelkesedés elhangzott messzire, elhangzott a legmagasabb körökbe is és mindenütt ellenállhatatlan, élénk visszhangot keltett.

Öröm és szeretet sugárzott az arcokról, de öröm és szeretet sugárzott minden egyes szóból is. Mindjárt bevezetésül, Rainer Irma a ragaszkodó tanítvány büszke örömével festette azt a nagy erkölcsi erőt, azt a finom női gyöngédséget, mely a jubilanst a nevelő és az önálló nő mintaképévé, a modern női mozgalmak egyik legméltóbb vezetőjévé emelik. Alig hangzott el e beszéd, mikor a jelenlegi növendékek énekkarának szívhezszóló hangjai mellett bevezette az ünnepeltet néhány fiatal lány.

Mindjárt körülvették minden oldalról régi növendékei, akiknek a nevében *Schmidt Mária* beszélt meghatott szavakban, kedves gyermekkori benyomásainak az emlékénél. Vázolta azt a

jótékony negyedszázados, munkásságot, mely évről-évre sok kis és nagy leányra árasztotta melegét, kiemelte, hogy mikor ma felhangzik Odor Emilia neve lelkesen, országunk minden sarkában, társadalmunk minden rétegében nagyon sok nőnek a szíve hangosan dobban meg e névre, mert az nekik azt jelenti, hogy «jóságos szeretet». Tolmácsolta e jóságos szeretetért igaz hálájukat, változatlan ragaszkodásukat, kívánta, hogy amíg ő ad tanítványának komoly életbölcseséget, addig merítsen tőlük friss életkedvet, munkakedvet s végül átadta a szeretet, a hála ajándékait: a 3000 koronáról szóló alapító levelet, mellyel ezentúl még több fiatal lélek szenvedéseit enyhítheti s a tanítványai neveinek, apró feljegyzéseinek a könyvét, mely egész eddigi munkás életének sok emlékét, sok áldását tárja fel. Szavainak mintegy igazolására Pályi Sándorné őszinte érzéssel szavalta el azt a költeményt, mely Angolországból jött s melyben *Gineverné Győry Ilona* emlékezik meg róla, érezve ott, a messze távolban is, hogy akire egyszer átsugárzott nagy szeretete, azt vesse a sors bárhova, szívében hordja mély hatását mindig, mindenütt. Azok után, akikért dolgozott, eljöttek azok is, akikkel együtt dolgozott: a tanári testület Révy Ferenc igazgatóval az élén. Ez utóbbi annak a kartársi tiszteletnek adott kifejezést, mely az éveken át, nap-nap mellett együtt teljesített közös munka közben fejlődött ki s e tisztelet és ragaszkodás külső jeléül átnyujtotta arcképeik albumát. Nagy fénynyel árasztotta el igazgatói beszédét az, hogy felsőbb megbizásból átadta az arany-érdemkeresztet, mellyel Odor Emilia munkásságát király Ő Felsége jutalmazta. Komoly szavakban méltatta e legkegyesebb kitüntetés felemelő értékét, de egyszersmind azon nagy nevelői érdemet is, melyet e kitüntetés ért. Azután Molnár Viktor, államtitkár: a megjelenésében akadályozott kultuszminiszter, közoktatásunk legelső vezetője nevében mondott néhány üdvözlő szót.

A felnőttek beszédei után ismét felhangzottak az iskolai énekkar üde, friss hangjai s e kedves hangok meghódították a tért a legfiatalabbaknak: a jelenlegi növendékeknek. Felvonultak sokan, kisebbek-nagyobbak, egyszerű, síma, fehér ruhában, virág-

gal a kezükben. Meghatottan, áhítattal tették le bokrétáikat az ő szeretett Emilia nénjük mellé s mikor már jobbról-balról elhalmozták virággal, mikor elhangzott az ének, akkor előlépett osztályából: a VII. osztályból Scherer Rózsi s elmondta röviden, őszinte, keresetlen, elfogult hangon, hogy Odor Emilia milyen nagyon szereti őket, hogy ők is milyen nagyon szeretik s hogy mind ezért áldja meg a jó Isten. Egyszerre különös melegséget érzett mindenki a szíve táján, köny lopózott mindenkinek a szemébe. De az első és utolsó szó mégis csak a régi növendékeké volt. Befejezésül megint csak ők fogták körül s nem egyhamar tudtak elbúcsuzni tőle. Fiatalabbak és meglettebbek mind siettek áhitattal megcsókolni azt a jóságos kezet, mely oly sok fáradsággal nevelte őket már kis leánykorukban is az életnek s mely később is mindig biztosan, szerető gonddal figyelte őket. Siettek hozzá, mintha mindnyájan érezték volna, hogy bármennyire ragaszkodtak hozzá gyermekkorukban is, azért akkor mégis sokkal távolabb voltak a megértésétől, mint most.

Akik látták a növendékek nagy seregének ezt a változatlan mély ragaszkodását, azok, de csak azok érezhetik azt a nagy hatást, mit Odor Emilia negyedszázad óta évről-évre a fiatal leányseregre gyakorol.

S ha most már mindezek után felmerül bennünk az a kérdés, hogy hogyan éri el ezt a nagy hatást, nagyon könnyen megtalálhatjuk a feleletet. Ilyen szeretetet csak szeretet ébreszthet s ő olyan nagyon szereti a fiatal lányokat, hogy egész életét nekik szentelte. Odor Emilia 1853-ban született Sopronban. Tanulmányainak legnagyobb részét a Steullet-féle magánintézetben végezte. 1872-ben felvételi vizsgálat alapján a budai elemi iskolai tanítónőképző III. osztályába lépett be s ettől kezdve bámulatos kitartással, fáradhatatlan ambicióval megtanult mindent, amivel csak abban az időben felfegyverezhette magát az a nő, ki a jövő nemzedék vezetésére készült. Szokatlan dolog volt ez különösen akkor, az ő idejében, az ő körében; sokan ellenezték szándékát, de ő nyugodtan ment szabadon választott utján olyan biztos öntudattal, mint amilyennel azok járnak-kelnek, akik előbb maguk-

kel és szeretteikkel számolnak le és csak azután hallgatják meg a világot. Nemcsak az elemi iskolai tanítónőképzőt végezte el, hanem polgári iskolai tanítónői oklevelet is szerzett, még pedig mindkét szakcsoportból, sőt még az ipar munkatanítói képesítőt is letette. 1878-ban segéd-, majd 1879-ben rendes tanítónővé nevezték ki a budapesti állami felsőbb leányiskolához s azóta ennek az iskolának szenteli legtöbb erejét; itt dolgozik, a rendes munkát, a rendes kötelességet messze túlhaladva, testtel-lélekkel; itt tanít lankadatlan, sőt még mindig fokozódó munkakedvvel, folyton figyelve önmagát és növendékeit, folyton okulva, tanulva, okulását és tanulását az ujabb nemzedék javára használva fel. Más iskolákat is meg-meglátogatott: a soproni és besztercebányai felsőbb leányiskolák internatusában miniszteri kiküldetésben járt; több ízben utazott saját költségén külföldön s ott is mindenütt felkereste a nevezetesebb intézeteket, de bárhol szerzett is tapasztalatokat, azokat mindig iskolájának a javára fordította. Már 1888-ban miniszteri engedélyt kapott Treforttól, hogy a számtant a gazdaságtant és a neveléstant a felsőbb leányiskolák felsőbb osztályaiban is taníthassa; az idén, röviddel ezelőtt pedig tanári kinevezését fogadta igaz örömmel tisztelőinek nagy serege. Mindkét miniszteri elismerés a tapasztalás útján, az élet nehéz munkájában szerzett alapos tudást méltatta.

Iskoláján kívül, de iskolája után, csak a Mária-Dorothea-Egyesület dicsekedhetik különös figyelmével, szeretetével. Egész természetesen ennek tisztviselői karában is mindig tevékeny részt vesz, ennek érdekeit nagyon a szívén viseli. Szivesen fárad a tanítónők egyesületéért, mert hivatott, lelkes tanítónő, mert nagyon átérzi ennek a pályának a fontosságát.

Épen azért, mert így átérezte e pálya fontosságát, másutt nem kivánt soha sem feltünni, sem szórakozni. Előkelő családi összeköttetései ellenére is, (atyja miniszteri tanácsos volt) csaknem teljesen visszavonult a társas élettől. Hivatalos, terhes elfoglaltságai után csak családi körébe kivánkozott. Végtelenül ragaszkodott mindig szüleihez és fiatal testvéreihez; ez utóbbiaknak már nevelésébe is befolyt.

Egy-két évvel ezelőtt veszítette el, gyors egymásutánban, előbb atyját, azután anyját. Az ő jól ismert lelki erejével viselte ezt a csapást is; pontosan végezte kötelességét úgy, mint máskor, olyan nyájas maradt környezetéhez, mint azelőtt és csak az vette észre feldult vonásain, megtört szemén a rejtett szenvedést, ki már maga is sokat érzett életében. Azóta testvéreivel együtt egészen beköltözött az iskolába; ott lakik állandóan, hogy még közelebbről, még több figyelemmel kisérhesse tanítványait. Nagy szorgalmának és kitartásának legfényesebb bizonyítéka az, hogy tanítása 25 évének a végén mulasztott először életében; ekkor ugyanis konok betegség tíz napra az ágyba teperte. Addig mindig minden óráján ott volt. A szeretet erőt adott neki; annyira szereti a fiatalságot, hogy köztük megállt a lábán még akkor is, ha betegeskedett.

S hogy evvel a nagy szorgalmával, kitartásával, evvel a kifogyhatatlan szeretetével mennyire nevelt is a tanítás mellett, hogy milyen örömmel használt fel minden alkalmat arra, hogy életbölcseségre, hogy szépre, jóra oktasson, arról a végtelenségig lehetne beszélni. Ha erre gondolok, látom őt magam előtt az osztályban, amint világosan, lassan, megfontolva magyaráz, amint végigjártatja tekintetét minden egyes növendékén, amint mindent megfigyel, megjegyez; hallom az ő gyengéd feddő hangját, melyben azért minden gyengédsége mellett olyan határozottság csendül meg, mely feltétlen engedelmességet követel; végigkisérem őt szünetben a folyosón, amint itt-ott is elejt egy-egy szót, mindenkinek azt, amire épen szüksége van. Ilyenkor emlék emléket követ a lelkemben, annyi emlék, hogy azt sem tudom, mit válasszak ki a sok közül!

Egyszer egy érzékeny, gyenge kis leány, ki emellett kitünő tanuló volt, véletlenül nem jól csinálta meg az egyik dolgozatát s ezért kikapván a professzorától, sokáig keservesen sírt. Nemcsak, hogy megvigasztalta, hanem nem mulasztotta el behivni az édes apját s ennek a lelkére kötötte, hogy edzze meg ezt a derék jó kis leányt, mert ha ilyen érzékeny marad, akkor nem lesz boldog soha életében.

Egyszer máskor meg valaki hevesen kiáltott fel a számtani példája kidolgozásánál: Nem tudom megcsinálni; mondom, hogy nem tudom! Odament hozzá s addig biztatgatta, míg végre minden segítség nélkül elkészült a nehéz feladat. Ekkor a szívéhez szólt a kis renitensnek s megigértette vele, hogy egyszer s mindenkorra törli a szótárából ezt a kifejezést: Nem tudom.

De talán legtöbbet mégis igénytelenségre és takarékosságra intett bennünket. Mikor egyszer egyik társnőm tiszta fehér boritékban hozta az igazolványát, ez utóbbit kivette, a borítékot pedig visszaadta, takarékosságra intve. Azután végignézett az osztályon, mintegy előre sejtve a gúnyos mosolyt. Várakozásában nem csalódván, elkezdett velünk előbb tréfásan, azután mindig komolyabban és komolyabban tanakodni, hogy vajjon szükség esetén mivel és mennyit is tudnánk mi keresni. Akárhogyan forgattuk a dolgot, bizony mindenféleképen nehéz volt megoldást találni s akár akartuk, akár nem, be kellett látnunk, hogy nem illik könnyelműen pazarolni azt a pénzt, mit más keservesen keres meg a számunkra.

Mikor háztartástant tanított és naplót vezettünk, soha semmiért meg nem engedte, hogy az összes költségre (lakásbérrel együtt) 2400 frtnál többet vegyünk fel: ezt kellett beosztanunk részletesen, ennek megfelelő számokkal kellett dolgoznunk egész évben. Megmagyarázta példákkal, hogy ez nem kevés, mert bármilyen pályán is már előkelő hivatalnok az, akinek enyije van. Különben is nem egyszer hallottuk tőle, hogy nem a pénztől függ a boldogság. Cifra ruháért, bodros frizuráért senki úgy nem haragudott, mint ő; sokszor kikelt minden fényüzés ellen s ő maga adta mindig legjobb példáját az egyszerűségnek, a feltünés kerülésének.

Bármennyire kerülte is azonban mindig a feltünést, bármilyen egyszerűen, visszavonultan élt is, azért ma már nem térhet ki a nyilvánosság elől. Ma már mindig többen és többen megismerik, mindig tágabb és tágabb körben válik érezhetővé befolyása. Ma már Odor Emilia mindinkább az egész magyar nőnevelésé, de legyen is azé, mert a magyar nőnevelésnek szüksége

van az ő szellemére. Az ő kötelességérzése, az ő türelme, az ő szeretete terjedjen szívről-szívre, az ő természetes egyszerűsége hódítson mentül nagyobb téren, az ő példáján mélyült női gyengédség tegyen mentül több magyar családot boldoggá! Természetes, hogy bármilyen széles körben váljék is ismertté, azért első sorban mégis a mienk marad, a tanítványaié, még pedig azok közül is azoké, akiket legtovább tanított, nevelt, szeret s akiknek e szeretet olyan nagyon jól esik.

Budapest. *Dr. Schmidt Mariska.*

MAGYAR TANÍTÓNŐK SPANYOL FÖLDÖN.

(Folytatás.)*

Az idegen megszenved itt az utazás alatt. A világ leglassúbb vonatai Spanyolországban vannak. Ott nem ismerik azokat a gavallér gyorsvonatokat, melyek a végállomáson kívül restelnek egyebütt is megállni s amelyek cipelik magukkal az elegáns étkezőkocsikat, hogy egy-egy utazó unalom ott üsse agyon a nagy távolságoknak is a legkisebbre összezsugorodott idejét. A spanyol gyorsvonatok nem ilyen büszkék. Előzékenyen megállnak minden kicsi állomásnál, módot adnak az utasoknak, hogy sorra izlelhessék az állomásokon kínált gyümölcsbort, kecsketejet, aztán sohasem sürgős az utjuk. A mozdonyvezető, kalauz, fütő, mind leszáll, a kerítésnél eldiskurál az ismerőseivel. Addig az utasok kiegyengetik fáradt tagjaikat, mert a spanyol vasutak nemcsak rosszul felszereltek, de rosszul épitettek is: zökkenős a pálya, ráznak a kocsik. Aztán meg egy-egy szakaszban 10–12 embernek van helye. De az igaz, hogy ezek semmiért se izgatottak; nyugalommal szállnak fel-le, szivesen szorítanak helyet bárkinek, csendesek, udvariasak s az előbbjött nem nézi ki az utóbbat. A vaggonoknak nincs folyosója, ahol mások állják el az utat és kilátást; az ablak melletti helyért se szokás versengeni, hanem mindenki megül türelemmel és igények nélkül a maga szűkre szabott padocskáján. Minden ablak keresztül-kasul nyitva van, senki se száll pörbe a becsukásáért, gyámkodó figyelmeztetéseket se szögeznek mindenfelé, akinek tetszik kidughatja a fejét, rákönyökölhet a kilincsre is. Hadd szórakozzék, kinn úgy sincs nézni való.

Teljesen kimerülve a melegtől s elfásulva az üres, kopár

* Az első közlemény a megelőző füzetben van. *Szerk.*

vidék láttára, amilyet a rosz gazdálkodás a hajdan túlmagasztalt Andalúziából csinált, érkezünk meg *Sevillába*, a Quadalquivir partján. S itt ér az első kellemes csalódás. Ennek a városnak már van karaktere. Régi, tipikus, délvidéki s meglátszik rajta lépten-nyomon a római, a mór s a góttal kevert jelleg. Mindenféle keskeny zeg-zugos utcák, hol csendesek kisvárosiasak, hol meg, az üzleti részben, zajosabbak, forgalmasak. Némelyik utca fölött gyékényfedőt húztak a felső emelet lakói; jó árnyékadó ez nemcsak az alantjáróknak, de a kiváncsi lakóknak is, akik fürge szemekkel, kacérkodva könyökölnek az ablakokban.

Benézünk a házak belsejébe is. Micsoda eredeti építkezés! Talán csak egy? Nem, a másik is olyan, a többi is. Kiváncsian és elragadtatva kukkintunk be mindenüvé, mint a gyerek kutatja a bokrok alját, ahova a husvéti piros tojásokat rejtik. Kicsiny házak ezek, csak egy-egy családnak valók. Római módra épült. Kivül alig van ablaka, semmit se mutat, de bent bájos kis udvarok, úgynevezett patiok vannak, köröskörül oszlopos folyosó; ide nyilnak a szobák. Az udvar közepén szökőkút aranyhalakkal, körüle virágcserépben, földből nőtt pálma, gránát s más zöldelő növény. Itt van a család nappalija, itt fogadják a vendégeket is. Különösen esténként bájosak ezek a patiok. A ház kapuja nyitva van, dal s mandolin-kiséret hallszik ki mindenhonnan; benn meg ég a lámpa s ráveti fényét a zöld bokrokra, de a bejárat elé kacérul odahúznak egy gyékényes spanyolfalat s amennyi rést ez a szemnek enged, csak annál kivánatosabbá teszi a belépést.

Minden a maga szokatlanságával úgy hat reánk, mint egy brillians ügyességgel megjátszott szindarab, melynek multjába beleéljük magunkat s a körülöttünk mozgó világ egy részlete sem zökkent ki abból a csalódásból, hogy egy letünt kor légkörében élünk, mert még az embertypus is olyan más itt nemes szép vonásaival, sötét arcbőrével, különös viseletében.

Itt délen Andalúzia ölén virágzott ki a spanyol faj legszebben. Különösen a gyerekek; epedő szemű Murillo arc valamennyi; csunya nincs is köztük; még a szegényebb osztálybeli is izléssel, nem is annyira öltözteti, mint inkább cicomázza csipké-

vel, fürtösen, tollas-kalappal a gyermekeit, mint megannyi kirakatbábut. S az andalüziai nő? az igaz, hogy rövid a fiatalsága, de akkor beigazolja, amit a közmondás tart róla: hogy a szem paradicsoma. (Azt elhallgatom, hogy gonosz nyelvűen azt is hozzá teszi: az erszény purgatoriuma s a lélek pokla.) Alakra nem olyan lenge, öltözködésben nem olyan sikkes, mint a francia, de mozdulatai, ahogyan jár, ahogy a legyezőt kezeli: rengő ritmus, fejtartásában elragadó kecsesség. Arcbőrük finoman és egyenletesen árnyalt, a szemük lágytekintetű, remek vágású, beszédes; a hajuk fényes s már nem is fekete, de szinte kékes s a fésülködésre sok gondot fordítanak; művésziesen csavarják s tűzik a hajtekercset, úgy hogy egészen különös fejformát alkot. S egyikének halántékáról sem hiányzik az égő vörös virágszál. Kalapot nem hordanak, de esténként fejükre borítják a mantillát; olyan fekete csipkekendőféle ez, amilyet mi is hordunk szinházba, de ők annyi változatossággal tudják azt alkalmazni, hogy majd magasan a fejtetőn kezdődik, ahol hosszú csonttűkkel tűzik oda s fátyolszerűen lóg le a hátukon, — majd az arc köré redőzik, hogy mint valami keret veszi azt körül, sőt tudják úgy is feltenni, hogy gallérszerűen folytatódik a vállon. Külön kellene tanulmányoznunk, hogy utánozni tudjuk.

Épületekben is monumentális alkotása van Sevillának. A pompás katedrál, melynek temérdek kincse van ereklyékben s műemlékekben. Kívül díszes s gyönyörüen csipkézett a párkányzata; mellette külön épült hozzá a mórstilű torony. A sevillaiak olyan büszkék rá, hogy külön néven hívják: a Giralda. Érdemes apróra megnézni a különböző remek faragást, mely rács-szerűen díszíti a bájos kis erkélyeket! Fenn az ívezet körjáratát. Onnan kiáltotta napszálltakor a müezzin mélabus: La illah, il Allah-ját!

Nem messze innen egy éktelen deszkakerítésen túl eljutunk az Alcasarba. Királyi palotának készült. Ha az udvar Sevillában van, most is itt lakik. A lakhatóságnak csak az emeleten van ugyan nyoma, alant butorzat sincs benne s jobb is, mert valami modern dolog rontaná a harmoniát, egyébből meg nem igen állhatna a berendezés, mintszőnyegből, kerevetekből, alacsony rézasztalokból.

Don Pedro, akit a történelem kegyetlennek nevez, építette ezt a királyi palotát. Minden terme, mint az ékszer, gonddal kidolgozott, többnyire fehér és lehelletszerű a faragás, mint a spanyol selyemcsipke; néha szines márvány s mozaikkal rakottak a falai. E palotában lakott a szende szépségű Maria Padilla, akinek kegyeiért még Pedro, a kegyetlen is, csak jó fiu volt.

Ez a boldog égalj megengedi a szabad ég alatt való lakást, azért sehol záros ajtó, mely az egyes termeket elcsukná egymástól, se zárható ablak. A langyos égáramlat szabadon jár ki-be s csak ahol már igazán a szabadba jutunk, a kertbe van rácsos ajtó, hogy oda virág dézsmálni senki be ne lopózhassék, se most, se hajdan, mikor még rejtegetett és csodaszép mórasszonyok jártak itt s ezer furfanggal tudták kijátszáni paradicsomi fogságuk őreit.

Maga a kert minden részében, minden fordulatánál változatos. A kőfal, mely körülveszi, befelé cifra és freskókkal díszített, az utakat nyirott mirtussövény szegi s mögöttük a virágágyakban kábító illatú jázmin, leander virít, hogy a levegő is nyomott és nehéz tőle, akárcsak a háremek illatos gyantafüstölői mellett. Az utak keresztezéseinél ügyesen rakott kőbarlangok vagy szökőkutak vannak. Míg az egésznek középpontját, az épületet a kerttel összekötő részét képezi egy nagyobb vizmedence, külön udvarba rekesztve, amit aranyhalak tartására, de fürdésre is használtak.

Az Alcasarral egy darab mór világ maradt meg, mely emlékeiben hatalmasan beszél régi idők dicsőségeiről.

S e mór világ metropolisa fényben, hatalomban, pompázó gazdagságban Kelet ragyogó költészetét valósította meg a közeli *Cordovában*. Itt volt a nyugati kalifátus székhelye s az Omajadok vetélkedésével és bőkezűségéből csakhamar túlszárnyalta a próféta városát: Damaskust. Cordova falai látták a mór dicsőség bajnokait, sötét-szemű, dali lovagjaik hogyan vetélkedtek égő szenvedéllyel, fekete gyűlöletben. Palotáiban komoly tanácskozások s fontoskodó arccal végzett államügyeket tárgyaltak, utcái ünnepi menetek, fejedelmi felvonulásoktól voltak zajosak.

De mint az a büszke ember, akinek lelkét megtörte a csapás, zárkózottá lesz, úgy Cordovának is bukása után a fejedelmi fénységből nem maradt mása, mint a megközelíthetetlen, rideg tartózkodás, mellyel betemetni látszik magát. És fogy is; azóta, hogy megszünt hatalmi központ lenni, kiterjedésében összezsugorodott s lakossága is leolvadt. Keskeny, szűk utcái vannak, mintha a házsorok is összébb szorultak volna s nem is látszik olyannak, mintha valaha is jókedv lakhatott volna itt. A házak kapuja zárt, benne semmi jele az életnek; nem mosolyognak belülről nyájas patiok s még a gyönyörű sétatéren is csak esténként próbálkozik a zene, hogy egy kevés élénkséget verjen össze a sétálókban. Nappal kevés ember jár a szűk utcákon s a tekervényes házsorok kifognak a napsugáron is, ügyes átvágásokkal árnyékban mehetünt rajtok végig.

Cordova mai hangulatát misem fejezi ki jobban, mint a régi híd a Quadalquivir partján. Még a római időből van ugyan, de használható most is. A parton vigasztalan, sivár vidék, a hídfőknél pusztuló városrész. Pedig közel van hozzá Cordova legnagyobb nevezetessége: a Mesquita vagyis a mecset. Külön épült hozzá a torony, de már a keresztény időkben; maga a mecset a mór építészet csodája. Tervezete már ott kezdődik az udvaron, melyet szabályos rendben ültettek be pálmákkal s narancsfákkal. Ezeknek karcsu törzsei, alacsonyan boruló lombjaikkal megadják a jellegét a mecset belsejének is, ahol az oszlopok rendje s ívezeteik ugyanolyan méretekben megkövesülve folytatják az udvar rajzát. Belsejében 19 hajót képeznek az oszlopok s ezek erdejében elvész a szem a vonalak folyton ismétlődő s a végtelenbe látszó hullámain, anélkül hogy ez a szabályosság akár erőltetett, akár egyhangú lenne. Sajnálatos, hogy a Mesquita belsejében a rossz világítás miatt fényképfelvételek igen ritkán sikerülnek, bár ezek is csak egyes diszítéseket, tüneményes faragványokat mutathatnának, mert örök kár, hogy magát a belsőt egészében átlátni úgysem lehet a közepébe épített keresztény kápolnától.

Amikor a keresztény hatalom legyűrte a mórt s Cordova a győzőknek jutott, csoda még, hogy a vallásos fanatizmus nem

rombolta le az egész mecsetet s megelégedett annyival, hogy a közepén kimért egy négyszögöt, a bekerítő oszlopokat fallal vonta össze, kápolnát rendezett belé, abból kirekesztette a mór jelleget s még a szemnek is tilalmat állított így, hogy ezt művészi tökéletességében élvezze.

Álmatagon és lehangoltan bucsuztat el bennünket Cordova. El ebből a hallgatag városból, hol minden olyan szomorú, pusztuló. El a mesék honába, ahol maradt még a Hesperidák kertjéből valami. Ott nyílik a mesés tubafa, melynek lombjai alatt enyhet talál minden fájdalom, kielégítést nyer minden vágy. Az ábrándok országa, a romantika hazája van ott: *Granadában.*

Már messziről is más a képe. Hegyek közt a völgyelésben fekszik, szélein, mint a pókháló szálai, hosszan elnyúlva kapaszkodik a körülfekvő dombok csúcsaihoz. Közepén összetömörülnek a házak, de köztük széles utak, árnyas sétányok, a hegyoldalra fekvő óriás kertek, azt a hatást teszik, mintha az egész város szabadabban táguló tüdővel lélekzene.

Derűs, vidám, barátságos is mindenfelé. Első tekintetre modern, kozmopolitikus szinezetű, nem eléggé spanyol, annál kevésbbé mór. Zajos forgalom, nagy üzletek, nagy városi lárma és sietö nép az utcán. S csak ha úgy oldalt nézünk, ötlenek fel a szűk, sikátorszerű járatok, néptelen utcák, csukott kapuk.

Egy jelentéktelen kis uton lassan megyünk hegynek fölfelé. Olyan zsákutca-féle, a végén valami rácsos kapuív oly ügyesen zárja le az utcát, hogy még csak nem is sejtjük, hová lépünk át egyszeriben.

A rossz kövezetű, barátságtalan utcáról, ahol csak úgy ízzik a fal a déli nap mohó tüzében és valami száraz, köhögésre ingerlő hőt sugároz ránk, egyszeriben ahogy a kapun átlépünk, erdő közepében vagyunk. Nos igen, mert előttünk fel a hegynek, lombok sűrűjébe vész a szem, még csak egy tisztás derengését se látjuk; két oldalt, ahol az út fölött szélesen és oltalmazóan borulnak össze a lombok, csacsogó patakok folydogálnak s azokon túl sűrű csalit és kígyózva emelkedő út. S ha meglepetésünkben megütközve visszafordulunk, hátunk mögött a kapu sajátos állása

miatt, mert az emelkedő fasor egészen befedi, mitsem látunk a városból.

Az Alhambrában vagyunk. Granada gyöngye, a mór költészet valóságra váltott tündérpalotája ez már. Egészen külön városrész, mert a hajdani királyi vár és erősségen kívül hozzászámítják azt a ligetrészt is, melyet alig 100 éve plántáltatott köréje Wellington angol tábornok, s az idegenek kedvéért még szállók és üzletek is nyíltak benne.

A csendes parkon át eljutunk a mórbástya kapujához, ez tulajdonképen az Alhambra bejárata. Mint általában a keleties építkezés, kívülről nem sokat mutat, keveset igér. Amint átjutunk rajta, széles kerti utak íveiben az első dolog, ami szemünkbe ötlik, az V. Károly félbenmaradt renaissance palotája. Az Alhambra egy részét hordták le a kedvéért, de még ezen a drága váltságon se tudták felépíteni, úgy maradt félig elkészülve, királyi szeszély múló emlékekép és hirdeti ízléstelenül, mennyi önhittség kellett hozzá, hogy létrehozásáért megcsonkítsanak egy kész remeket. De nem sikerült s a szándék magát tette csúffá. Szálka a szemünkben ez a renaissance palota, mialatt az Alhambrát nézzük, de nem ennek árt és nem a szemünknek.

Aztán belépünk a mirtusudvarra; széles vízmedence van a közepén, körüle nyíló mirtussövény, a háttérben a várfal védőbástyája s ahhoz építve az oszlopos, íves folyosójárat, mely az Alhambra tágas, szellős palotarészeit köti össze. Az egyes termek hol fehér márvány, hol szines kőanyag, egyik nyitott, másik kupolás, világos, napsütött, vagy rejtelmesen beépített, hogy benne örök a mesterséges félhomály. Sok igaz történet, még több legenda fűződik hozzájuk. Ki tudná kiválogatni a valót, számon kérni, mi az igaz?

Hisz maguk ezek a termek is oly mesébe valók! Az a temérdek sok karcsú lenge oszlop, mely pl. a híres Oroszlánudvart körülfogja, néhol párosan, hármasan áll össze, hogy elég erős legyen, amire rendelvék: a támaszra. De látszik, hogy csak játékból van így, hiszen a rajtuk fekvő ívek mosolygósak a könnyüségtől s a falakat fedő faragások olyan átlátszók, mint a

tündérfátyol, melynek nem érzik a súlya. Nincs közöttük két egyforma se. Mennyi leleményesség a rajzban s ahol kifogynának belőle, ott helyén vannak az arabeszkek; legnagyobb részük csak diszítés, de beavatottak tudják olvasni a keleti nyelv gazdag jelzőivel, pazar dicséretben hangzó felirásokat, melyek az épületek egyes részeit magasztalják.

Az udvar közepén a próféták kútja tizenkét oroszlánjával, melyek feje inkább hasonlít fókáéhoz, lábuk a borz-kutyáéhoz; nem tudom: a szobrászatban gyakorlatlan mórmunka hibája-e vagy alkotója úgy akarta szépíteni merészségét a Korán tilalma ellen, mely teremtett állatokat ábrázolását nem engedi, ha ilyen csufondáros szörnyeket állít ide.

Az Alhambra körül is pompás, gazdag a kert. De igazi kerti része valamivel odább van. Egy völgyárkoláson át, melyet az elhanyagolt út poros giz-gazával tesz kellemetlenné, eljutunk a Generalifehez; az volt a királyi gyermekek és asszonyok nyaralója. Felejthetetlenül szép. Ciprus- és leander-sorok közt, árnyas pihenőknél lehetetlen, hogy útban meg ne álljunk. Magasabban vagyunk, mint az Alhambrában, melyet innen látunk csak jól, egészében. Alul a város, a másik oldalon a Sierra Nevada lánca ezüstös hófejével. Tiszta a levegő s a temérdek virág illata nem bódít, mert a mindenfelől csorgó források s a hegyek jeges légáramlata viszi magával s frissíti folytonosan.

Amint belépünk az udvarra, megkapó kép áll előttünk. Kővel párkányzott medencében tisztavizű forrás csobog s föléje dúsan, szerelmesen borulnak a sokszínű mályvák, törpe mirtus; a falakon narancság kúszik, mint a folyondár, súlyos aranysárga gyümölcsei olyan mélyre húzzák az ágat, hogy kísértésbe viszi az embert, szakítani az édes gyümölcsből. Beljebb a kert terraszain nyirott puszpáng, mirtus s lugasokba formált ciprus bizonyítják a kertész művészetét. Elmegyünk a legendás cédrus mellett is, melynek odvában találkára várta titkos lovagját a legféltettebb szultána. S az egynek vétke miatt pusztult ki erőszakos halállal az Abencerage-ok hős törzse az utolsóig.

A villaszerű épületet virággal befutott folyosók kötik össze.

Egy kilátó torony áll a Generalife végében. Legmagasabb pontja a városnak. Legtetején a paradicsomi kertnek, honnan átlátni a tulsó hegyoldalba. Egészen más ott a világ! Arra fekszik az óváros rozoga épületeivel, apró lakásaival. A szegényebb osztály városrésze ez; emeletes magas házaiból az ablakokon lóg ki a szárítni való ruha, foltos, lyukas tarkaságban. Fölötte kopár hegyoldal, ahol csak szúrós kaktuszféle teng s a falba vájt barlangokban, mint a parti fecske, úgy laknak itt a spanyol cigányok. Más termeszetű nép, mint a mienk. Rendesebb, dolgosabb.

Az egész városrész egymás fölött húzódó utcából áll, amint a hegy teraszai lépcsőzetesen megszabják. Lakásukba lefelé kell lépni, mert úgy van az a sziklába vájva; de meglepő bennük nemcsak a tisztaság, hanem a felszerelés bősége is; a fal is tele aggatva cifra, fényes rézedénnyel.

A férfinép munkába jár, főkép mint rézműves; egy cifrább öltözetű vajdaféle abból él, hogy az idegeneket sarcolja meg, ha máskép nem, pózba vágja magát s megengedi nehány darab aprópénzért, hogy lefotografálják; az asszonynép a küszöbön ülve dolgozgat vagy pörge nyelvén ajánlgatja virágait, apró rézüstjeit, jutalom fejében bókol a vendégeknek, sőt kész minden percben táncba állni, hogy bemutassa ügyességét, amit kecses járásával is már elárul.

A Generalife kilátótornyából látszik a város is egész terjedelmében. Ahol a különböző utak szétfutó szálai összebogozódnak, sűrű háztető tömkelegéből emelkedik magasra a katedrális. Innen látni csak hatalmas méreteit, mert ott alant furfangosan tekervényes sikátorokon át alig akadunk rá. Csak úgy részletekben nézhetők meg a külső falai, az összhatás elvész, mert egészen beleékelték a házak közé. Belsejében, mint minden spanyol templomban, sok az ereklye, de cifraság is, komoly ízlésű művészet, de lármás szinű cicoma is.

Legérdekesebb része a templom egyik oldalhajójában elhelyezett kripta. Fehér márványszárkofágjaikon ott nyugszanak az ujkori Spanyolország megteremtői, a mór hatalom megtörői: Kath. Ferdinánd és Izabella, az egyesített Arragonia és Castilia

fejedelmei, alapvetői a spanyol világbirodalomnak. Melyiknek volt nagyobb része benne? Úgy mondják, a királynőben volt több az uralkodói tehetség, a képesség, a hatalomvágy, az eszmékben gazdag ész s a megvalósításhoz szükséges erély. A művész, aki márványalakjaikat kifaragta, ki is fejezte ezt a fölényt avval, hogy a szárkofág vánkosán mélyebbre sülyed a legyűrődés Izabella feje alatt, mint Ferdinándénál.

Akármint volt is, a köztudat egyforma részt ad nekik elismerésben azért a nagyszerű politikáért, hogy míg maguk azon kezdték, hogy egy szétdarabolt országot gyúrtak együvé, amelyen uralkodjanak, unokájukra már akkora hatalom szállt, amellyel négy világrészből szedte Spanyolország a kincseket. De nem becsülte meg magát. Telhetetlenségében felemésztette Amerika aranybányáit, fullasztó gőgjében eljátszotta indiai birtokait. Uralkodóinak világbiró hatalmából hiányzott a jó szív, garmadába gyűlt kincseik megrontották erkölcseiket. Tüneményes fénykora után hanyatlása százados lassú halál. A tespedés, munkátlanság, elzüllés kórja emészti a népet s ma odajutott az a birodalom, amelyben egykor — a költők szerint — sohse nyugodott le a nap, hogy nemsokára már fel se jön részükre.

Budapest. *Gerzsó Rózsa.*

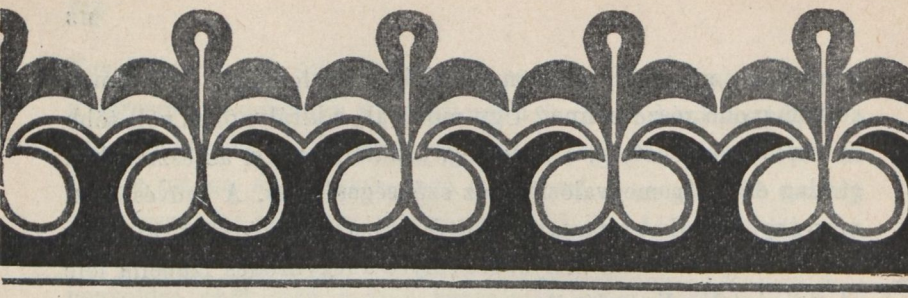

Veszprémi népies hímzés.

MAGYAR STILUSÚ RAJZMINTÁK.

Gróh Istvánnak a fentírt cím alatt legutóbb megjelent rajzmintasorozatában oly munkát üdvözölhetünk, melynek hiányát mindegyik leánynevelő intézetbeli rajzot tanító kartársunk rég idő óta érezte, de, amelyhez csak most juttatta hozzá intézeteinket Gróh István orsz. iparművészeti iskolai tanár több évre terjedő munkássága és Budapest székesfőváros tanácsa, mely támogatásával lehetővé tette e nem kis arányú munka megjelenését.

Főkép a női kézimunka szempontjából tartom rendkívül fontosnak e rajzmintákat. Hisz mindinkább teljesebbé váló múzeumi gyüjteményeink azt mutatják, hogy a női kézimunka és általában a hímzés az a művészi tér, amelyben talán legtisztábban nyilatkozott meg nemzeti izlésünk, sőt vannak korszakok, amelyekből diszítő stilusunkat úgyszólván kizárólag hímzések képviselik. Oly időkben, amikor hatalmas, nemzetközi stilusok erős hullámverése szinte lehetetlenné tette a diszítő művészetben nemzeti felfogásunk érvényesülését, a női kézimunka megtartja eredetiségét. Azok a pompás hímzések, pl. melyekkel a XVII. században diszítették templomaink oltárait és Úr-asztalait s amelyeknek jó része még ma is eredeti rendeltetését tölti be, vagy múzeumaink üvegszekrényeit tölti meg, mutatják, mennyi művészi készséggel szállottak szembe az akkori időnek leányai és asszonyai a mindenható barokk izléssel.

Ezekre a hagyományokra hivatkozik Gróh István, amidőn

a magyar diszítő formáknak tért kiván biztosítani mindennemű, de kivált a női rajzoktatásban. Munkája bevezető cikkében egyenesen kivánatosnak tartja, hogy amint a nyelv- és irodalomtanításnál a magyar az, amelyet legelsőnek ismertetünk meg növendékeinkkel, akképen képezzék a magyar ornamentika formái a rajz-

Kolozsvári hímzés a XII. századból.

oktatás legelső tárgyát. Ilyenkép véli elérhetőnek azt, hogy női társadalmunk emancipálja magát az egyre változó külföldi kétes értékű művészi divatok hatása alól.

Hogy pedig a rajzminták e célnak a tanitás szempontjából is megfelelhessenek, a munka 80 lapjainak első negyedén egyszerű, meglehetős nagy arányban rajzolt egyes motivumokat nyujt a tanítványnak; hogy pedig ezen egyes motivumok rendeltetése a rajzoló előtt érthető legyen, a motivum mellé kisebb arányban odarajzolta az egész diszítményt is, amelyből a rész vétetett.

Erdélyi bőröv.

Dacára annak, hogy a munka elrendezésében a rajzpedagógiai szempont volt az irányadó, a mintasorozat elegendő gazdag himzési mintákban arra, hogy a munka anyagából egy történelmi, a magyar himzés stilusa fejlődésének menetét szemléltető sorozat

állíttassék egybe. Elegendő mintával van képviselve a műben a XVII. század sajátságos finom gyöngéd formákból összeállított himzőstilusa, (ezek közül való a csiksomlyói kolostor egy himzése, egy pompás gömöri himzés 1680 tájáról stb.) de találunk mintákat a XVIII. század himzései közül is, bár ez már nem oly klaszikus kora a himzéseknek, mint a megelőző század. Leggazdagabb a gyűjtemény természetesen XIX. századbeli himzésekben.

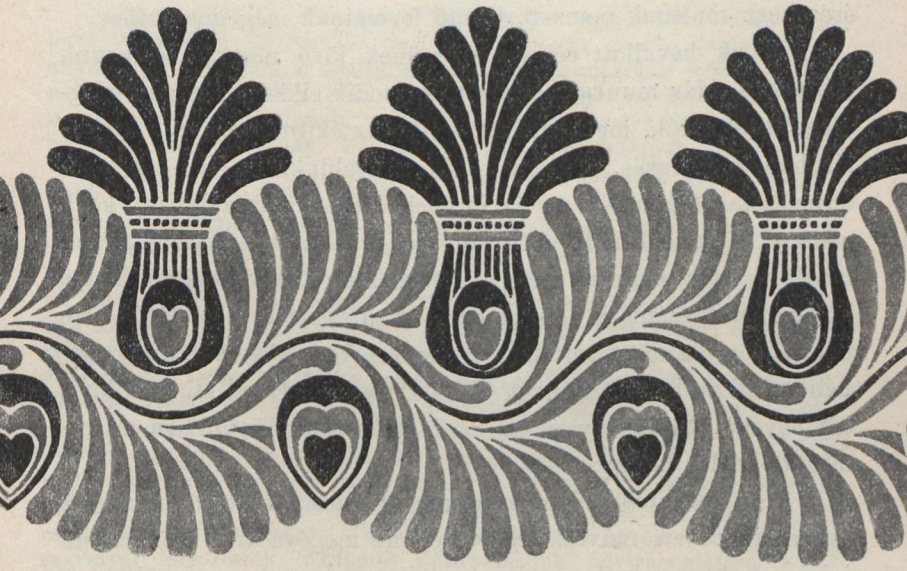

Népies himzés Tiszapolgárról.

E himzések jókora része ugyan subáról és szűrről való, tehát férfi kézmunkája, de nyujt a mintasorozat e századból szép női kézimunkát is, amilyen például felvidéki népies himzést képviselő surányi főkötő himzett diszítése.

Amint az eddigiekből is kitetszik, a szerző nem önmaga által tervezett, vagy erősen átdolgozott diszítményekből állította egybe a rajzmintákat, hanem igyekezett egy-egy művészi korszaknak ornamentikáját lehető híven meglevő műtárgyak nyomán bemutatni. Ilyenkép megmaradt a diszítmények bája és jellegzetessége, dacára azon kisebb módosításoknak, illetve egyszerűsí-

téseknek, melyeket a szerző helyenkint nem mellőzhetett, de melyeket a tartalomjegyzékben esetről-esetre híven bevall.

Tény az, hogy a munka felöleli nemcsak a himzőipari ornamentikát, hanem az agyagipar, diszítő festés, fafaragás, sőt egy-egy lappal a csipkeverés és kartonnyomás diszítő formáit is. Ámde e kitünően megválogatott formák éppen érintetlen eredetiségüknél fogva ép oly becsesek a rajzoktatásunkban, mint a himzések. Szükséges anyagot képeznek ezek a szerző egyik célja eléréséhez: multunk nemzeti diszítő formáinak megismeréséhez.

Másik bevallott célja a szerzőnek jövő nemzeti stilusunk irányítása. Már munkája bevezető második cikkében nagy melegséggel szól arról, mennyire szükséges az ékítményes rajz tanításában a tervezés, s hogy elhitesse velünk, milyen egyszerű természetes folytatása ez az imitáció ékítményes rajznak, közli néhány növendékének egész önállóan készült tervvázlatait és tanári vezetés mellett csinált kompozicióit. E növendékmunkák a szakemberek számára kétségtelenül tanulságosak és biztatók arra nézve, hogy a magyaros irányú tervezésben kövessük azon egynéhány diszítő művészünket (Hollós, Faragó, Horti stb.) akiknek egy-egy munkáját ugyancsak közli Gróh reproductiókban a rajzminták utolsó lapjai között.

A legőszintébb sikert kivánom számára! Hisz oly annyira szükségünk van művészi egyéniségünk megóvására. Női szalonjaink oly könnyelmüen nyitnak ajtót mindennek, ami külföldről jön, mihelyt új az importált művészi szellem, legyen bár a legsilányabb bécsi secessió. Ha pedig sikerül visszaszereznünk az otthont: a női művészi munkásságnak ezt az igazi terét nemzeti diszítő formáink számára, úgy már egy jelentékeny lépést tettünk meg a magyar stilus megalkotása felé.

A munka 32 cm. × 45 cm. nagyságú 80 lapból áll és Károlyi György műintézetében készült, de a szerző kiadásában jelent meg. Ára 60 korona, mely összeget tanintézetek 3 évi részletben törleszthetik és megrendelhető a szerzőnél Budapesten. (Iparművészeti iskola, Kinizsy-utca).

Budapest. *Szerémi Alajos.*

NŐNEVELÉSI SZEMLE.

Zirzen Janka 80-ik születésnapja. A magyar tanítónők kegyeletes érzésekkel ünnepelték meg ez évi május 24-ét. Tanítójuknak, anyai barátnőjüknek, a nyilvános tanítónői munkásság jeles úttörőjének 80-ik születése napján százával röpítették üdvözlő soraikat a nemes munkában kifáradt, mindnyájuk által szeretve tisztelt úrnőhöz, hogy ragaszkodásuknak, hálájuknak kifejezést adjanak. Az Erzsébet Nőiskola tanítónői közül többen személyesen keresték őt fel Tállyán, hol nyugalombavonulása óta a nyarat tölteni szokta, hogy az intézet tanári testületének üdvözlő iratát átnyujtsák neki s a maguk nevében is kifejezzék szerencsekivánataikat. Azon jótékony egyesületek közül, melyekben régebben munkálkodott, a Magyar Gazdasszonyok Egylete, az Orsz. Nőképző Egyesület és a Mária Dorothea-Egyesület és még sokan keresték fel üdvözlő iratukkal, s maga a közoktatásügyi miniszter, Berzeviczy Albert is meleghangú levelet intézett hozzá, megemlékezvén a nőnevelés terén kifejtett nagy érdemeiről. Kedves levélben üdvözölte Coburg Fülöp herceg is, kinek feleségét egykor Zirzen Janka tanította magyar nyelvre. — Folyóiratunk szerkesztősége is hálával emlékszik e napon arra a jóakaratú támogatásra és buzgó munkásságra, melyet Zirzen Janka 25 évvel ezelőtt a folyóirat megalapításakor kifejtett s örömmel csatlakozik a tanítványok nagy seregéhez, örömmel csatlakozik mindazokhoz, kik Zirzen Jankát ma az elismerés és hála szavaival felkeresték. Érdemei nőnevelésünk felvirágoztatása körül elévülhetetlenek; fáradságos pályája jutalmául hosszú boldog élettel áldja meg az Isten!

*

Csengery Antalné halála. E hó 10-én nyolcvanhárom éves korában hunyta le örök álomra szemeit Csengery Antalnak, a kitünő politikai írónak özvegye, született König Róza. Csengery Antal az ötvenes évek elején vezette oltárhoz feleségét, ki előbb a híres zeneköltőnek, Egressy Béninek volt önfeláldozó, gondos felesége s 1851 óta özvegye. A komáromi születésű úrinő valódi mintaképe volt a derék magyar asszonyoknak s Csengery Antallal nemes jellemekhez illő példás családéletet élt. Csengeryné kedvessége és műveltsége nagy vonzerőt gyakorolt hírneves férje politikai barátaira, kik a Csengery-házat kezdettől fogva mindig örömmel keresték fel s szíves vendéglátásnak örvendve, a szép háziasszony szellemes társalgásában igaz gyönyörűséget találtak. A hetvenes években a serdülő leánykák ked-

véért még élénkebb lett a Csengery-ház. A komoly politikusok mellett, kik között gyakran láthattuk többek közt Deák Ferencet, Andrássy Gyulát, Lónyay Menyhértet, Horváth Boldizsárt, Gönczy Pált, Pulszky Ferencet, Gyulai Pált és Arany Jánost, az ifjabb nemzedék kitünő képviselői is megjelentek ott s a barátságos vacsora, a bálvány-utcai földhitelintézeti palotában, öregek és ifjak gyönyörűségére gyakran végződött vidám táncmulatsággal. Főtáncosok a Bókay fiúk voltak, de megfordultak ott ilyenkor Heinrich Gusztáv, Wlassics Gyula, Vámossy Károly, Baráth Ferenc, Arany László, Szalay Imre és mások is. Az ép oly szép mint kedves házi kisasszonyok bájos szeretetreméltósággal osztották meg édes anyjukkal a vendéglátás fáradalmait, s háziasságuk tanújeleként gyakran kerültek sajátkezűleg készített pompás eledelek az asztalra. Csengeryné nagyon szerette az irodalmat s ifjabb korában maga is fordítgatta Andersen meséit s fordítgatott első férje életében a nemzeti szinház számára francia szindarabokat is. Leányai Olga, ma Heinrich Gusztávné, Leona, Vámossy Károlyné és Éti, Wlassics Gyuláné az ő vezetése mellett szerezték nagy olvasottságukat s a kulturális intézmények iránt való fogékonyságukat. Férje halála óta Csengeryné nagy visszavonultságban élt; agg napjait fiának Lorándnak, a földhitelintézet aligazgatójának társaságában töltötte; de lakása csendjét gyakran verték fel vidám unokái s dédunokái, kikben szíve egész melegével gyönyörködött. Emlékének hálás szívvel szentelünk mi is néhány könnyet. Áldást terjesztett életében, áldott legyen emléke!

*

Új állami népiskolák. A folyó év őszén megnyitandó új állami elemi népiskolák szervezésére vonatkozó rendeleteket most adta ki dr. Berzeviczy Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter, ki az ország minden részére kiterjedő gondos figyelemmel igyekezett a rendelkezésére álló mérsékelt összeget a népoktatás javára a lehető legjobban fölhasználni. Nincs ezen új iskolák között egy sem, amely állami és népművelődési szempontból égetően szükséges nem volna; és nincs közöttük egy sem, amely nem az illető község, vagy egyház kérelmére engedélyeztetett volna.

Az iskolák szervezésével első sorban figyelembe vették a teljesen iskola nélküli községeket, amelyekben 30-nál több mindennapi (6—12 éves) tanköteles minden oktatás nélkül van. 21 ilyen községben szerveztettek most állami iskolát. Azután sorra jöttek a kincstári telepes községek, mint amelyekben a telepítési törvény szerint az állam köteles a népoktatás felől gondoskodni. 14 kincstári telepes községben kerül a népoktatás ez év őszén állami kezelésbe.

Az északkeleti részén a földművelési kormány által megindított hegyvidéki akció támogatása, és az ottani nagy elhagyatottságban levő népoktatás föllendítése céljából a kultuszkormány már néhány év óta fejleszti az állami népoktatást. Előbb Máramarosban, majd Beregben, a mult évben Ungban szerveztek nagyobb számban állami iskolákat. A folyó év őszén Zemplén vármegye kerül sorra, ahol 22 községben nyílik meg az állami iskola. Ezen tervezetet kiegészíti még a Sáros vármegyében megnyítandó hét új állami iskola.

A többi állami iskolát is ott szervezik, ahol azokra nemzeti, vagy népművelődési szempontból égetően szükség van. 33 felekezeti népiskola további fönnállása az egyházak nagy szegénysége miatt lehetetlen volt. Ezeket az illetékes egyházi főhatóságok beleegyezésével állami kezelésbe veszik.

A folyó évre tervbe vett államosítások közül még kiváló figyelmet igényel Kolozsvár és Marosvásárhely, mert amott 1000, az utóbbiban 600 tanköteles van, elegendő számú iskola hiányában, törvényes oktatás nélkül, és e városok a legjobb akarat mellett sem képesek ezen tűrhetetlen állapoton önerejükből segíteni. Dr. Berzeviczy Albert közoktatási miniszter a városok kultúrális érdekeinek támogatását első rangú kultúrpolitikai föladatnak tekinti, s e végből készséggel nyujt Erdély ezen két legjelentékenyebb városának módot arra, hogy népoktatás ügyét kellő szinvonalra emelje.

Az 1904. évben a «Néptanítók Lapjában» megjelent kimutatás szerint 133 községben szerveztetett állami elemi népiskola (három csatlakozva). Ezek közül: *a)* tiszta magyar lakosságú 35 község; *b)* vegyes és részben tiszta nemzetiségű 98 község; *c)* eddig iskolával nem bírt 21 község; *d)* a községek közül 14 telepes község; *e)* szerveztetett e községekben összesen 153 iskola, és pedig 25 fiú-, 24 leány-, 104 vegyes iskola; ez utóbbiak közül egytanítós osztatlan iskola 63; *f)* rendszeresíttetett ezen iskoláknál 327 tanítói (tanítónői) állás; *g)* a 153 iskola közül 126-nak törvényszerű elhelyezését az illető községek biztosították, 27 iskolát a kincstár építtet, részben pedig bérhelyiségben helyez el; *h)* az államosított iskolák közül 18 községi, 33 felekezeti volt; *i)* a 153 állami iskola közül megnyilt már az 1903/4. tanévben 12 iskola 24 állással, az 1904/5. tanévben 141 állami iskola nyílik meg 303 tanítói állással. A 141 állami elemi népiskola közül 8 már a megelőző tanévekben szerveztetett, megnyitásuk azonban építkezési, vagy más nehézségek miatt nem volt megvalósítható. Ezen iskolák 25 tanítói állást foglalnak le. Az állami elemi iskolák fönntartásához a községek vagy más testületek által biztosított hozzájárulások összege: 61.101 koronát tesz ki.

*

A magyarországi nőegyesületek szövetsége április 30-ikán közgyülést tartott. A közgyülésen az egyesületek kiküldöttei vettek részt és megalakították a Szövetség tanácsát és tisztikarát. A tanács tagjai lettek: elnök Batthyány Lajosné grófné, alelnök Rosenberg Auguszta, titkár Entz Jolán és Sulyok Ylda, jegyző Fábián Ilona, pénztáros Krajber Margit, tanácsosok: De Gerando Antonine, Hatvani Józsefné, özvegy Herich Károlyné dr.-né, Rudnay Józsefné, Sebestyén Gyuláné. Megalakították egyelőre a betegápolási gyermekvédelmi, cselédügyi, iparvédelmi és munkásnőket védő szakosztályokat, amelyek már a jövő héten megkezdik működésüket. A szövetségnek most már 58 egyrsület a tagja A tanács május havi ülésében a berlini kongresszusra választotta meg küldötteit. A Magyarországi Nőegyletek szövetségét e szerint a berlini nemzetközi összejövetelen: özv. Herich Károlyné, Rudnay Józsefné, Rosenberg Auguszta, Sulyok Ylda, Neumann Árminné és Marsits Rozina fogják képviselni.

*

A Művészet és Művelődés női egyesület május hó 14-én tartotta első közgyülését a nemzeti muzeum régi főrendiházi üléstermében. Az ülést br. Huszár Ilona lelkes szavakkal nyitotta meg, megköszönve munkatársainak azt az odaadó tevékenységet, melyet az egyesület előkészítésében és szervezésében vele együtt éveken át kifejtettek. Megköszönte a bizalmat, melyet iránta és az egyesület tisztikara iránt tanúsítottak, midőn az alakuló közgyülésen ideiglenesen rájuk bízták az egyesület ügyeinek intézését. Jelenti, hogy az akkor elfogadott alapszabályokat a belügyminiszter felterjesztette s azok a jóváhagyási záradékkal ellátva vissza is érkeztek, úgy hogy most semmi sem áll útjában az egyesület végleges megalakításának. Felkéri a jelenlevő tagokat, hogy most már az alapszabályok értelmében alakítsák meg végleg az egyesületet, s válasszák meg az állandó tisztikart. Erre az egyesület jelölő bizottsága szavazólapokat osztott ki, s a szavazatszedő-bizottság elnökéül Gaal Jenőné úrnőt kérték fel, ki a beadott szavazólapok megszámlálása után megállapította, hogy a jelenvoltak a jelölteket egyhangulag választották meg. Elnök lett Huszár Ilona bárónő, társelnök Pejacsevics Jolán grófnő, alelnökök Hampelné Pulszky Polixena és Sebestyénné Stetina Ilona, főtitkár Szemere Ilona, jegyző Relkovič Mita, ügyész dr. Dingha Béla, pénztáros Brunner Ferencné, ellenőr Piufsich Frigyesné. Megválasztottak ezenkívül 40 választmányi tagot. A választás eredményének kihirdetése után Huszár Ilona megköszönte a tisztikar nevében is a beléjük helyezett bizalmat, majd jelentést tett a nagy erkölcsi sikerrel, de anyagi deficittel záródott Művészestélyről, melyet az egyesület alaptőkéje gyarapítására kivánt rendezni s melynek túlkiadása azonban az egyesületet nem terheli, mert azt ő a magáéból fedezte.

Az egyesület helyiségének kérdését az egyesület az elnökség munkakörébe utalta s megalakította az egyesület szakosztályait.

Az ismeretterjesztő szakosztály. Elnőke Vidéky Apollonia. Alelnökök dr. Láng Margit és Geöcze Sarolta. Titkár Neumann Elza. Célja: felolvasások és előadások által hasznos és nemesítő ismereteket terjeszteni, különösen a szegényebb osztály körében; *az irodalmi szakosztály.* Elnöke Szabóné Nogál Janka. Alelnök gróf Teleki Sándorné (Szikra) és M. Hrabovszky Julia. Titkár Neményi Erzsi. Szakosztály célja: tollal szolgálni az egyesület érdekeit és a társas összejövetelekben felolvasásokkal részt venni; *a képző- és iparművészeti szakosztály* még csak most van alakulóban, elnökét még nem választotta meg. *A zenészeti szakosztály* elnöke Kuliffay Izabella. A szakosztály célja: A magyar zene ápolása. 1. Leckeórák közvetítése. 3. A házi hangversenyekhez keresett közreműködő művészek ajánlása. 4. Alkalmat akar nyujtani a zenével foglalkozóknak a zene gyakorlására. *A gazdasági szakosztály* elnöke dr. Sthymmel Gyuláné, a szakosztály az egyesület anyagi céljainak elősegítésére hangversenyeket, mulatságokat rendez. A közgyülés Zusen Jankát tiszteletbeli tagjául választva, üdvözölte 80-ik születésnapja alkalmából.

*

A VI. egyetemes tanítógyülés. A magyar tanítók országos bizottságának igazgatótanácsa már véglegesen megállapította az egye-

temes tanítógyűlés tárgyait és szakosztályait. Kijelölte továbbá az előadókat és a hozzászólókat. A programm e szerint a következő:

Julius 3-án: Délután 3 órakor az országos bizottság közgyűlése; délután 5 órakor a VI. egyetemes tanítógyűlés előértekezlete. Julius 4-én: Délelőtt a VI. egyetemes tanítógyűlés közgyűlése a következő tárgysorozattal: 1. Az ország összes tanítóinak fizetésrendezése. Előadó: Gabel Jakab (Nagyvárad), Dobó Sándor (Hajdúböszörmény), Száva János (Budapest). 2. A nyugdíjtörvény módosítása. Előadó: Sárkány Gábor (Munkács), Bursics Ernő (Budapest), Simonovits Dezső (Debrecen). — Délután 4 órakor: *a)* Göőz József előadása egyesítő új tanításmódjáról. *b)* Előadások a kézügyességi és a rajzoktatás reformja köréből. Előadó: Guttenberg Pál (Budapest), Györgyi Kálmán (Budapest), Szücs Izsó (Nagyvárad). *c)* Árva- és szeretetházi szakosztály. Megalakítja és tárgyait kijelöli az Árva- és Szeretetházi Nevelők országos egyesülete. *d)* Kisdednevelők szakosztálya. Megalakítja és tárgyait kijelöli a kisdednevelők országos egyesülete. *e)* Gyógypedagógiai szakosztály. Megalakítják: Berkes János (Budapest) és Schäffer Sándor (Temesvár). Julius 5-én délelőtt: *f)* Pedagógiai szakosztály. Megalakítják: Láng Mihály (Pápa), Ember János (Budapest). Tárgyai: *a)* A nép- és középiskola kapcsolata. Előadó: Simkó Endre (Sopron), Benedek Vince (Győr), Somogyi Béla (Budapest). *b)* A család és iskola kapcsolata. Előadó: Peres Sándor (Budapest), Végh István (Vámosladány), Kintzler Árpád (Igló). *c)* A lányok házias nevelése és a leányifjusági egyesületek. Előadó: Szemere Ilona (Budapest), Gorzó Dénesné (Budapest), Hegedüs Leona (Budapest), *g)* Szociálpedagógiai szakosztály. Megalakítják: Schenk Jakab (Fehértemplom), Sretvizer Lajos (Budapest). Tárgyai: 1. A gyermekvédelem. Előadó: egri Tóth Kálmán (Budapest), Elek Gyula (Kolozsvár), Mihály Ferenc (Szatmár). 2. A kivándorlás és a tanítóság. Előadó: Molnár Ferenc (Bezdán), Máthé József (Marosvásárhely). *h)* Közegészségügyi szakosztály. Megalakítják: Gebhárd Ferenc dr. (Budapest), Sudy K. János (Kassa). Tárgyai: 1. A tuberkulózis. Előadó: Kuthy Dezső dr. (Budapest). 2. Az iskolaegészségügy legégetőbb kérdései. Előadó: Juba Adolf dr. (Budapest), Andreánszky Jenő dr. (Budapest). *i)* Tanítóképző-intézeti szakosztály. Megalakítja és tárgyait kijelöli a Tanítóképző tanárok országos egyesülete. — Délután: *k)* Ranschburg Pál dr. előadása a gyermektanulmányozás módszeréről. Julius 6-án délelőtt: A VI. egyetemes tanítógyűlés közgyűlésének folytatása és befejezése. Tárgyak: 3. A népoktatási törvény reviziója, kapcsolatban a szolgálati pragmatika, a magyar népoktatás kérdésével és a nevelés nemzeti jellegével. Előadó: Simon Károly (Hajduhadház), Földes Géza (Budapest), Mathiász József (Nagymihály). 4. Népnevelési egyesületek. Előadó: Kovács Vince (Arad), Minke Béla (Budapest), Makkay János (V.-Gálfalva).

*

A tanító- és tanítónőképző intézeti tanárok szünidei tanfolyama tárgyában a m. kir. vall. és közokt. miniszter 35934. sz. a a következő körrendeletet adta ki:

«A tanító és tanítónőképző intézeti tanárok és tanítónők to-

vábbképzésére eddig rendezett tanfolyamoknak célszerűségét magam is méltányolván, elhatároztam, hogy ezek folytatásául az idei nyári szünidő folyamán is sorozatos előadások tartassanak és pedig a filozófia és pedagógia történetéből, a mathematikából és a fizikából.

A tanfolyam vezetésére dr. Pauer Imre miniszteri tanácsos és tud. egyetemi ny. rendes tanárt kértem fel s ugyanő, valamint dr. Klupathy Jenő tud. egyetemi ny. r. tanár és dr. Kürschák József műegyetemi ny. rk. tanárok voltak szivesek az előadások megtartására vállalkozni.

Az előadások f. évi julius hó 4-én kezdődnek és a budapesti tudomány egyetem helyiségeiben fognak megtartatni.

Az előadásokon részt vehetnek tanító- és tanítónőképzőintézeti azon tanárok és tanítónők, kik f. évi május hó 20-áig közvetlen felettes elöljáróságuknál benyujtandó kérvényükben a felvételért folyamodnak és erre engedélyt nyernek.

Vidéki állami tanító- és tanítónőképzőintézeti 20 tanár és tanítónő részére személyenkint 100 korona segélyt engedélyezek.

A tanfolyamra felvett tanárok és tanítónők a budapesti I. ker. állami tanító-, illetve a II. ker. állami tanítónőképzőintézetek, esetleg a Tanítók Háza internatusi helyiségeiben ingyenes elszállásolást nyernek.

Az első jelentkezést f. évi julius hó 4-én történik a tud. egyetem bölcsészeti karának tanácstermében».

*

A Mária Dorothea Egylet fürdői kedvezménye 1904-re. *Császárfürdőben* (Budapest) több tag kap az egész éven át: 12 drb. ingyen fürdőjegyet. *Daruvár* (Szlavonia) fürdőben május, junius, szeptember és október hónapban egy teljesen ingyenes hely; junius és augusztusban a fürdőzésekből 50 % engedmény. *Bazinban* (Pozsony mellett) lakás, fürdő és orvosi kezelés és ellátás a rendes 7 korona ár helyett az egyesület tagjainak egy napra 5 korona. *Iglófüreden* az elő- és utóidényban a szoba és ágynemű árából 70 %, a gyógy- és zenedíjból 50 %; a főidényben a szoba és fürdő árából 10 %, a gyógy- és zenedíjból 50 % engedmény. *Siófok* egy tagnak jun. és aug. díjtalan fürdő, gyógydíj alól felmentik és a szoba árából 50 % engedmény. *Új-Tátrafüreden* több tagnak a fürdőidényben a szoba és fürdő árából 33 %; az elő- és utóidényben 50 % engedmény. *Fenyőházán* a lakás és ellátás árából 25 % engedmény. *Pöstyén* az egyesület négy tagjának a kád- és medencefürdőknél 25 % engedmény. *Szentiványi Csorba* fürdőben egy havi tartózkodásnál a szoba és egyéb ellátás árából 30 % engedmény. *Balf* fürdőben (Sopron mellett) az egész éven át a fürdő és szoba árából 50 % engedmény. *Hársfalva* (Beregmegye) két tagnak a főidénybe az étkezést kivéve, 30% árkedvezmény. *Stoósz* fürdőben két tagnak a főidényben a gyógyfürdő- és zenedíj elengedése. *Tarcsán* (Vasmegyében) három tag részére a főidényben kedvezményes fürdők (I. oszt. 2 kor. helyett 1 kor. 20 fill. II. oszt. 1 kor. 20 fill. helyett 70 fillér) és fél gyógydíjmentesség; augusztus 15-től pedig még a lakás árából is 50 % engedmény. *Bártfán* több tagnak a főidényben a gyógy- és zenedíj-

ból 50 %, a fürdődíjból délelőtt 25 %, délután 40 % kedvezmény. *Jegenye* fürdőben (Kolozsmegye) az egyesület tagjainak szoba- és fürdőárból 20 % engedmény. *Gyertyásligeten* az egész idényben a lakás, fürdő, gyógy- és zenedíjból 50 % engedmény, az étlapárakból 20 % kedvezmény. *Csizfürdőben* tagjainknak május 1-től junius 15-ig és augusztus 15-től szeptember 30-áig a gyógydíj és fürdő árából 50 % engedmény.

A bélyegmentes kérvényeket a Mária Dorothea egyesület elnökségéhez címezve Budapestre, VIII. ker. Orcy-út 6. sz. alá kérjük mielőbb beküldeni.

*

A művészi nevelés érdekében. A kereskedelemügyi miniszter az iparoktatási tanács javaslatára a különböző fokú és nemű oktatási intézetek rajzoktatási és a művészi nevelés céljait szolgáló gipszminta-öntőműhelyet állított föl és ebbe egyúttal beleolvasztotta a budapesti áll. pedagógium mellett régebben fennállott öntőműhelyet is. Az új intézményt egybekapcsolta a budapesti áll. felső ipariskolával és Gaul Károly tanár vezetésére bízta. A vezetőség az intézetben kapható mintákról árjegyzéket adott ki, melynek képes példányaiban 36 fénynyomatott negyedíves lapon az eladásra szánt mintáknak javarészét bemutatja. Az alsóbb fokú rajzoktatás céljaira a vezetőség minták sorozatait állította össze. Figyelemmel volt a vezetőség azonkívül gimnáziumok klasszika-filológiai és történelmi oktatására, valamint az ipariskolák szakirányú rajzoktatására is. A minták túlsúlyban a régi hagyományos stilusokra vonatkoznak. A megvásárolható ékítményi minták a katalógusban a történelmi stilusok szempontjából csoportosítvák, úgy hogy ez ornamentális stiltan jellegével bír. A klasszika-filológiai és a történelmi oktatás céljaira sok a klasszikai szobor, úgy ideálisok, mint arcképesek. A hazai irodalom és történelem oktatásához hazánk jeleseiből is találunk ott nagyobb számú csoportot. Az újabb rajzoktatási irány támogatására naturalisztikus elemek és modern ékítmények is szerepelnek. Művészi oktatáshoz az ember anatomiai és állatmotivumok szolgálhatnak.

*

A M. D. E. győrvidéki körének május elején tartott felolvasó ülésén, melynek gondosan egybeállított programmja az elnökséget magasztalja, *Berta Ilona* tartott nagy érdeklődést keltett előadást. Berta Ilona, ki a M. D. E. budapesti tanítónői szakosztályában és az Urániában tartott előadásaival már hírnevet szerzett magának, ez alkalommal a *nőkérdésről* értekezett. Madách «Ember tragédiájá»-val kapcsolatban mutatta ki, hogy a nőkérdés mindenkor a korszellem következménye; de az örök női eszmény előtt meg kell hajolnia. Az érdekes dolgozatot folyóiratunk legközelebbi számában közöljük.

IRODALOM.

A «FILOZÓFIAI ÍRÓK TÁRA». Szerkesztik *Alexander Bernát* és *Bánóczi József*. XVII., XVIII. és XIX. kötet. Franklin-Társulat.

A «Filozófiai Írók Tára» rövid egymásutánban három becses művel gazdagította irodalmunkat.* A XVII. kötetben az olvasó Schopenhauernek «Az akarat szabadságáról» szóló híres értekezését kapja kezébe; azt az értekezést, melyet a norvég kir. Tudós Társaság pályadíjjal tüntetett ki. Schopenhauer hosszú filozófiai pályájának első nyilvános elismerése volt ez a kitüntetés, első sugara az élte végét megédesítő dicsőségnek. Kelen Ferenc a Schopenhauer meggyőző írásmódjának sajátosságát is híven feltüntető világos szép magyarsággal ültette át Schopenhauernek emez örökbecsű tanulmányát s ezzel kitünően egészíti ki a «Filozófiai Írók Tárá»-ban Schopenhauerről eddig megjelent köteteket. A Filozófiai Írók Tárának eddig megjelent füzetei közül a II. és az V. vannak még ezenkívül Schopenhauernak szentelve és Schopenhauernak népszerűségét mutatja, hogy már mind a két füzet első kiadása elfogyott. A Bánóczi által kitünően fordított II. kötet (A halálról, a faj életéről, a tulajdonságok átörökléséről stb.) már második kiadásban forog közkézen, az V. füzetet, Alexander Bernát becses Schopenhauer tanulmányát (A XIX. század pesszimizmusa) legközelebb rendezik sajtó alá. Remélhetőleg a Schopenhauer ethikai elveinek megismertetése után, melyhez a jelen füzettel jutottunk, Schopenhauer esztetikai elveinek megismerésére is módot fog nyujtani a F. Í. Tára, mely a filozófiai eszmékkel való foglalkozás megkedvelésére olvasóközönségünket úgyszólván ránevelte, s mely kitünő körültekintéssel ismeri fel a megnyilatkozó, vagy még csak lappangó, kielégítésre váró szükségleteket.

Erről a gondos körültekintésről tanúskodnak a Filozófiai Írók Tárának legutóbb megjelent többi, nagyterjedelmű és nagybecsű (XVIII. és XIX.) kötetei is. A XVIII. kötet Spinoza, «Tractatus Theologico-Politicus»-át foglalja magában Posch Árpád és Rencz János dr. fordításában, az ő becses jegyzeteikkel és magyarázataikkal. Ez az első mű, melyet Spinozától a magyar irodalom felmutathat; s ez volt Spinozának első jelentősebb dolgozata, mely két fontos elv kimondása által vált korszakos fontosságúvá. Kimondjau gyanis ebben a

* Az első 1—16 kötetre vonatkozólag szeptemberi füzetünkben közöltünk ismertetést. *Szerk.*

művében, hogy a bibliát történeti szempontból, mint történeti forrásművet kell megítélni és hogy a gondolkodás szabadsága elidegeníthetetlen örök joga az embernek s hogy ez a szabadság nem veszélyezteti az állam rendjét és jogkörét. Az ékesszólás hatalmas erejével védelmezi ezt az elvet, kiemelve, hogy veszendőbe mennek az erkölcsök ott, hol ettől a szabadságtól az egyént meg akarják fosztani.

A F. I. T. fentebb említett XIX. kötete Schwegler Albert nagyhírű «Bölcsészettörténeté»-nek jeles fordítása dr. Mitrovics Gyulától. Kimerítő összefoglaló munka ez, melynek főként az egyetemi tanuló ifjúság veheti nagy hasznát; az egyetemi tanár vezetése mellett elenyészik a különben kitünő könyvnek az a nagy hibája, mely német voltából folyik, t. i. hogy a német filozófia története túlteng benne az angol és francia mellett. A magyar történeti adatokat azonban Erdélyi nyomán felvette bele a fordító, s így e részben a hiányt teljesen pótolta. Az elmondottak után azt hisszük, a F. I. T. olvasóinknak figyelmébe bővebben ajánlani fölösleges. *G. J.*

*

Dr. Tedeschi Borbála: AZ ÉSZAKI FOK ÉS A SPITZBERGÁK FELÉ. Úti rajzok és tanulmányok. Budapest. Singer és Wolfner bizománya. Ára 2 K 40 f.

A szerző Norvégia nyugati partvidékén keresztül utazott a Spitzbergákig s nagy élvezettel szemlélvén ezt a csudálatos világot, a látottakat nagy szeretettel foglalta jelen úti vázlatokban könyvalakban össze. S az olvasók figyelmét e szép utazásra, e hasonlíthatatlan vidékekre óhajtja irányítani, hogy kedvet kapva azok meglátogatására, ők is élvezve tanulhassanak. Ez elevenen irott értékes könyvecskét ajánljuk olvasóink figyelmébe.

*

KAFFKA MARGIT VERSEI.

A feminista-áramlat elhatott már mihozzánk is: nagy kelendősége van a női novelláknak, cikkeknek s a szépirodalmi hetilapok nyakra-főre felfedezgetik a magyar költőnőket. A tömeges felfedezések között akad végre egy valódi tehetség is, épen az, akit a mindenható reklám legkevésbbé pártfogolt. *Kaffka Margit* ez, akinek neve eddig seholsem szerepelt és akiről senkise tud semmit, csak némelyek mondogatják, hogy úgy hirlik, falusi tanitónő és egészen fiatal leány.* Most jelent meg egy kis kötete «Versek» címen a Lampel-féle kiadásban. Ez a kicsi és szerény külsejű könyv mindenképen figyelemreméltó. Érdekes és költői egyéniség szól belőle igaz magyar nyelven. Rokonszenvünk és elismerésünk megilleti a versek szerzőjét először is azért, mert tárgyainak megválasztásában — eltérve legtöbb nő-irótársától — nem hajhássza az eredetiséget és nem tetszeleg magának azzal a bizonyos divatos «őszinteség»-gel, mely a frázisok leggyülöletesebbike. Másodszor pedig dicsérnünk kell külön Kaffka Margit töről-metszett magyarságát, mely a maga zamatos

* A miskolczi polg. leányiskola kedves, fiatal tanitónője. *Szerk.*

egyszerűségében jobban megkapja az olvasót, mint akárhány elismert költőnk zűrzavaros, erőszakosan népies, idegen jelzőkkel burjánzó nyelvezete. Mindent összevetve, Kaffka Margit versei egy új hanggal gazdagítják irodalmunkat: romlatlan erő és természetes érzés árad belőlük, valami, ami a honi termőföld gyönyörüséges élet-illatára emlékeztet. Szíves barátsággal üdvözöljük az ismeretlen költőnőt és megköszönjük neki azt a csendes és élvezetes órát, amit első könyvével szerzett nekünk. *N. E.*

*

De Gerando Antonina. A NŐ SZEREPE a mai középoktatásban, minálunk. Kolozsvár, Stein könyvkereskedése.

De Gerando Antonina külön füzetben is kiadta azt a lelkes tanulmányt, melyet a «Magyar Pestalozzi Társaság» április havi ülésén felolvasott, s melyben a nők feladatává tűzi ki, hogy művészi, ihletett tanításuk által a leányok középoktatását nemesebb irányban fejlesszék s nevelő hatásuk által a leányokat helyesen gondolkodó emberekké neveljék, ne tanuló gépekké. Minden tanítónak olvasni és megszívlelni kellene e szavakat, hogy nemes ideálizmusán lelkesedni tanuljanak.

*

Szabó Mihály ÚTMUTATÓ az iskolák és óvódák irodai teendőinek ellátására.

Megrendelhető a szerzőnél Dicsőszentmártonban. Ára portómentes küldéssel: 5 korona.

Az iskolai irodai adminisztráció népoktatásügyünk rohamos fejlődése s különösen a nemrég kiadott áll. el. isk. gondnoksági és községi iskolaszéki utasítások, valamint a gazd. ism. iskolai szervezet stb. rendelkezései folytán oly annyira kifejlődött, hogy abban ma már útmutató vezérfonál nélkül eligazodni csaknem képtelenség.

Az érzett hiányon segíteni óhajtván szerző. «Útmutató az iskolák és óvódák irodai teendőinek ellátására» c. munkában hosszas tanulmányozás után rendszeresen feldolgozta az irodai teendőkre vonatkozó összes tudnivalókat. Több hasonló ügyforgalmú hivatal ügyviteli szabályzatának s főleg az egyszerűsítési törvény idevágó rendelkezéseinek összehasonlítása és felhasználásával ez úttörő munka I. részében az iskolai kisebb ügyforgalomra való tekintettel egybeállította az «iskolai, irodai, ügyviteli szabályzatot», a II. részében tanulmányi és az iskolai anyagi ügyek összes irodai teendőjét a legnagyobb részletezés mellett rendszerbe foglalva s kellő számú példákkal megvilágosítva tárgyalja s végül a munka III. részében az iskolai kezelés és rendtartásban használandó mintegy 54 nyomtatvány-mintát mutat be, az egész munkában minden tétel után zárójel közt hivatkozva az illető rendelet, szabályzat vagy szervezeti utasítás keltére és számára.

Egyszóval: tárgyalva és gyakorlati módon utasítás van adva e könyvben mindazon irodai teendőkre, a mik a kisdedóvódákban, az elemi mindennapi általános és gazdasági ismétlő iskolában, az iparos tanonciskolában, illetve ezen intézetek iskolaszékei, gondnokságai és felügyelő-bizottságai ügykörében előfordulnak, vagyis mindazon intézeteknél, melyek rendesen egy igazgató vezetése alá vonatnak.

Most jelent meg

a Franklin-Társulat kiadásában

JÓKAI MÓR
ÖNMAGÁRÓL.

(Önéletírás és egyéb emlékezések. 1825—1904.)

Beöthy Zsolt bevezetésével.

Huszonnégyíves kis nyolcad alakú amatörkötet. Jókai Mór arcképével és utolsó, még kiadatlan novellája elejének fac-similéjével.

Tartalma:

Önéletírásom.
A kis diák.
Az első arany.
Kecskeméti jogászévek.
1848—1849.
Életem legszomorúbb napjai.
Kovács János.
Az én szinpadi életem.
Egy nap Arany Jánosnál.
1875 február 18.
Az én fecskefészkem.
Az én bírói hivatalom.
Töredelmes vallomás.
A látható Isten.
Negyven év viszhangja.

A díszes kötet ára fűzve **4 K**, egész bőrkötésben **6 K**.

Megrendelhető a

Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai)

cs. és kir. udv. könyvkereskedésben

Budapest, VI. ker., Andrássy-út 21. sz.

Felhivás előfizetésre.

*A „Nemzeti Nőnevelés“ az 1904-ik évben — a régi zászló alatt, a régi jelszóval — **huszonötödik évfolyamát** kezdi meg. Főtörekvése: hogy tehetsége szerint hozzájáruljon nőnevelésünk nemzeti szellemben való tovább fejlesztéséhez, s hogy összekötő kapcsúl szolgáljon mindazok közt, a kik nőnevelésünknek e szellemben munkásai.*

A „Nemzeti Nőnevelés“ az egyetlen nőnevelési szakfolyóirat irodalmunkban.

A „Nemzeti Nőnevelés“ a legolcsóbb pedagogiai folyóirat.

Két oly körülmény, a mely okot s módot szolgáltat folyóiratunk pártolására, mely csak tömegesebb részvétel mellett tarthatja fenn magát áldozatok nélkül.

A „Nemzeti Nőnevelés“ az 1904-ik évben is megjelen (az iskolai nagy szünet idejét kivéve) minden hónapban három nyomott ívnyi terjedelemben.

Előfizetési díj: egész évre 4 kor.

Csak egesz évre nyitunk előfizetést; de az előfizetési összeg két részletben való lefizetését is elfogadjuk.

Az előfizetési pénzek a „Nemzeti Nőnevelés“ címe alatt a VI. kerületi állami polg. iskolai tanítónőképző intézetbe (István-út); a folyóirat szellemi részét illető közlemények Sebestyénné Stetina Ilona szerkesztőhöz (VI., Bulyovszky-utca 28. sz.) küldendők.